

Gezondheidsbevordering bij PO en VO

Een onderzoek naar informatie zoeken en
informatie ontvangen

In opdracht van het RIVM te Bilthoven

Uitgevoerd door: Intomart GfK bv

Uw contact: Jan Both / Marjolein Nijhof

Tel.: +31 (0)35-6258411 / Fax: +31 (0)35-6246532

E-mail: Jan.Both@gfk.com / Marjolein.Nijhof@gfk.com

Projectnummer: 23322

Datum: 9-6-2010

© **Auteursrecht voorbehouden**

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hiervoor genoemde instanties.

INHOUD

	Pagina
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1. Inleiding	9
1.1 Achtergrond en doel van het onderzoek	9
1.2 Doel en onderzoeksvragen	9
1.3 Opzet en uitvoering van het onderzoek	10
1.3.1 Kwantitatief onderzoek	10
1.3.2 Kwalitatief onderzoek	10
1.4 Wijze van rapporteren	11
1.5 Tenslotte	11
Hoofdstuk 2. De behandeling van onderwerpen op scholen	13
2.1 Gezondheidsbevordering krijgt de meeste aandacht in lessen en projecten	13
2.2 Scholen hanteren structurele en systematische activiteiten ter bevordering van de gezondheid op school	14
2.3 De belangrijkste redenen dat scholen aandacht aan gezondheidsbevordering besteden is dat leerlingen dan beter leren en dat het een taak van de school is	16
Hoofdstuk 3. Het informatieaanbod en zoekgedrag	17
3.1 Het informatieaanbod over gezondheidsbevordering op school wordt door tweederde als 'juist goed' gevonden.	17
3.2 Iets meer dan veertig procent van alle respondenten heeft informatie over gezondheidsbevordering gezocht, daarbij voornamelijk internet gebruikt en heeft voor een groot deel de informatie kunnen vinden.	17
3.3 Op dit moment zou men informatie over gezondheidsbevordering op internet en op bekende websites zoeken	17

Hoofdstuk 4.	Bekendheid met en beoordeling websites	19
4.1	Men kent de meest voor de hand liggende websites	19
4.2	De meeste behoefte aan informatie heeft men over gezonde voeding, gezond bewegen, gezond gewicht en geestelijke gezondheid	21
Hoofdstuk 5.	Voorkeur voor communicatiemiddelen	23
5.1	Men heeft voorkeur voor elektronische communicatiemiddelen	23
Hoofdstuk 6.	Kwalitatief vervolgonderzoek	25
6.1	Veldwerk	25
6.2	Belangrijkste bevindingen	25
6.2.1	Gezondheidsbevordering op school	25
6.2.2	Informatievoorziening rondom gezondheidsbevordering op school	29

BIJLAGEN:

1. Vragenlijst
2. Nomogram
3. Antwoorden op open vragen

Samenvatting

Kwantitatief onderzoek

Inleiding

Het onderzoek had tot doel na te gaan hoe docenten, bestuurs- en directieleden van het Primair en Voortgezet Onderwijs informatie zoeken over gezondheidsbevordering op school.

Maar aan informatie zoeken gaat het een en ander aan vooraf. Eenvoudig gezegd: men gaat zoeken vanuit een behoefte aan informatie die ontstaat vanuit het schoolbeleid of ideeënvorming die op school plaatsvindt over de bevordering van de gezondheid op school, zowel wat betreft het gebouw en de schoolomgeving als wat betreft de lessen en de projecten. Het onderzoek richtte zich op zoveel mogelijk aspecten die met deze materie te maken hebben.

In deze samenvatting worden de belangrijkste bevindingen kort aangeduid.

De school en omgeving

Onderwerpen of thema's over gezondheidsbevordering worden merendeels in lessen behandeld of besproken. Bij het PO is het belangrijkste onderwerp 'bewegen' en bij het VO is dit de 'geestelijke- en seksuele gezondheid'. Daarnaast zijn er zowel in het PO als het VO veel systematische activiteiten en maatregelen die gericht zijn op gezondheidsbevordering. Zo hebben bijna alle scholen een pestprotocol en een arbobeleid, let men op de inrichting van het schoolplein en wordt aandacht besteed aan een verkeersveilige omgeving van de school.

Ook wordt systematisch aandacht besteed aan een gezond en veilig schoolgebouw. De belangrijkste redenen voor deze aandacht zijn de positieve invloed die hiervan op de leerprestaties van de leerlingen uitgaat en dat men dit tot de taak van de school rekent.

Informatie zoeken en ontvangen

De respondenten zoeken met enige regelmaat naar informatie; dat gebeurt vooral in het PO. Er wordt voornamelijk op websites gezocht en over het algemeen vindt men de hoeveelheid aangeboden informatie redelijk tot goed.

De websites die men bezoekt om informatie over gezondheidsbevordering op school te raadplegen zijn die van de Regionale GGD door PO en VO, de Regionale Onderwijsbegeleidingsdienst (voornamelijk door het PO), het Voedingscentrum (door het PO en het VO) en de website van Kennisnet (door het PO en het VO). Al deze websites krijgen een hoge waardering. Daarnaast zijn er ook websites die minder vaak worden bezocht maar wel een hoge waardering krijgen. Dit zijn onder andere de websites van de Hartstichting, het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum en die van de Stichting Consument en Veiligheid.

De meeste behoefte heeft men aan informatie over gezond bewegen, gezonde voeding en gezond gewicht en aan informatie over geestelijke gezondheid bij het VO. Het liefst zou men deze informatie via internet willen ontvangen, waarbij een portal of een zo beperkt mogelijk aantal speciale websites de voorkeur genieten. Gedrukte communicatiemiddelen genieten in het algemeen minder de voorkeur.

Kwalitatief onderzoek

Inleiding

Na afloop van het veldwerk van het kwantitatieve onderzoek is besloten om een kwalitatief vervolgonderzoek te houden, dat vooral tot doel had om meer inzicht te verkrijgen in de wijze waarop de doelgroep de informatie over gezondheidsbevordering wil ontvangen. Hiervoor zijn uit het bestand van de respondenten die aan het kwantitatieve onderzoek hebben meegewerkt een voldoende aantal respondenten geselecteerd. Er werden 16 respondenten benaderd, van elke subdoelgroep (bestuurders PO, bestuurders VO, docenten PO, docenten VO) vier. Eén respondent (een docent VO) kon vanwege familieomstandigheden niet aan het onderzoek meewerken; in totaal hebben 15 respondenten aan het kwalitatieve onderzoek deelgenomen.

Het kwalitatieve vervolgonderzoek onder 15 respondenten laat zien dat gezondheidsbevordering op school verder gaat dan de schooldeuren en zich ook op ouders richt. Bestuurders en docenten ontvangen veel informatie over gezondheidsbevordering, maar slechts een beperkt deel van de informatie is interessant en relevant.

In de ogen van bestuurders en enigszins van docenten is internet vooral geschikt als input voor of aanvulling op lesmateriaal, specifiek voor visueel materiaal in combinatie met digibords. Onvoldoende vindbaarheid van informatie en de zoekvaardigheden van sommige respondenten vormen daarbij soms een belemmering.

Docenten vinden internet vooral geschikt als middel om input voor lessen te verzamelen, de rol van internet zou groter kunnen zijn als informatie beter vindbaar was en docenten adequater zouden kunnen zoeken.

De wijze waarop bestuurders en docenten informatie willen ontvangen loopt uiteen. Er is enerzijds voornamelijk behoefte aan een portal of aan speciale websites, maar soms ook aan schriftelijke informatie die een overzicht biedt, bijvoorbeeld een thematisch overzicht van websites en informatiebronnen over gezondheidsbevordering.

Websites of portal moeten in feite door één redactieteam en onder auspiciën van betrouwbare informatiebronnen worden opgezet.

Conclusies en aanbevelingen

Internet is voor de meeste docenten en bestuursleden hét kanaal voor het verspreiden van thematische informatie. Voor de een zal internet een middel zijn voor aanvullende informatie en voor de ander is internet het eerste kanaal waar men op zoekt. Dit betekent niet dat schriftelijke informatie niet meer van belang is. Schriftelijke informatie kan bijvoorbeeld uitstekend gebruikt worden voor de introductie van een portal of een speciale website en later om de doelgroep nogmaals op de mogelijkheden die de portal of website biedt te wijzen.

Dat men een portal wenst of althans een thematische website die regelmatig geactualiseerd wordt, is duidelijk. Op de vraag wie de afzender van de website moet zijn, kan op basis van het onderzoek geen harde aanbeveling worden gedaan. De doelgroep heeft het over de GGD, het Ministerie en Kennisnet.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond en doel van het onderzoek

Binnen het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) werken landelijke en regionale organisaties samen aan het verankeren van gezondheidsbeleid op scholen. Het CGL ondersteunt professionals (GGD-en) in de begeleiding van scholen bij het opstellen van integraal schoolgezondheidsbeleid en de uitvoer van effectieve leefstijlinterventies. Het CGL ontwikkelt hiervoor een nieuwe aanpak Gezonde School, waarmee scholen en professionals op een structurele en planmatige manier kunnen werken aan gezondheidsbevordering en preventie. Die nieuwe aanpak verschijnt straks in een handleiding met een overzicht van aanbevolen interventies. Daarnaast wordt gewerkt aan een landelijke kwaliteitsnorm en het daaraan gekoppeld Vignet Gezonde School. Met het vignet kunnen scholen uitdragen dat zij volgens de landelijke kwaliteitsnorm werken aan Gezonde School.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Regionale en lokale professionals hebben aangegeven dat zij graag willen dat het CGL landelijke publiciteit over Gezonde School verzorgt. Om professionals te ondersteunen en de implementatie te bevorderen overweegt CGL in 2010 producten voor scholen te ontwikkelen, zoals bijvoorbeeld een website, een voorlichtingsfilm of een brochure.

Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de praktijk heeft CGL in januari 2010 een onderzoek laten uitvoeren onder scholen (zowel basisonderwijs als voortgezet onderwijs) met de volgende doelstellingen:

1. Inzicht verkrijgen in de manier waarop in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs wordt gezocht (zoekgedrag) naar informatie over gezondheidsbevordering:
Waar wordt informatie gezocht? Internet of andere kanalen? Welke zoektermen worden gehanteerd bij het raadplegen van internet?
2. Inzicht krijgen in de bronnen die scholen beschouwen als betrouwbare leveranciers van informatie over gezondheidsbevordering
3. Achterhalen wat de meest geschikte communicatieproducten zijn om de scholen te informeren over gezondheidsbevordering.
(website, folders, film, nieuwsbrief?)

Deze vragen hebben wij in overleg met het RIVM uitgewerkt in een vragenlijst die als bijlage aan dit rapport is toegevoegd.

1.3 Opzet en uitvoering van het onderzoek

1.3.1 Kwantitatief onderzoek

Methode

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van online interviews. De geïnterviewde krijgt via e-mail een uitnodiging voor het onderzoek; in de e-mail is een link opgenomen naar de vragenlijst. Door op de link te klikken opent het onderzoek automatisch en kan de respondent via de computer de vragenlijst invullen.

Steekproef en respons

Het onderzoek is uitgevoerd onder veronderstelde betrokkenen bij gezondheidsbevordering op school. Dit zijn bestuursleden/directieleden, intern begeleiders en leraren van PO-onderwijs en bestuursleden/directieleden, zorgcoördinatoren en docenten van het VO-scholen.

In het Online Panel van Intomart GfK is bekend wie er werkzaam zijn in het PO-onderwijs en VO-onderwijs en of men bestuurs - of directielid is. Alle bestuursleden/directieleden die in ons panel zijn vertegenwoordigd zijn benaderd. Daarnaast is er een steekproef uit de docenten getrokken en eveneens benaderd. In onderstaand schema is de bruto steekproef, de netto steekproef en de respons weergegeven.

Onderwijstype en functie	Benaderd	Respons	Respons- percentage
Primair Onderwijs			
Directie en bestuur PO	83	77	93%
Leraren PO en andere functie	567	173	31%
Voortgezet onderwijs			
Directie en bestuur VO	39	39	100%
Docenten VO en andere functie	611	211	35%
Totaal	1.300	500	

De directie- en bestuursleden hebben uitstekend meegewerkt. Dat geldt ook voor de leraren en de docenten.

1.3.2 Kwalitatief onderzoek

Aansluitend op het internetonderzoek hebben wij 15 telefonische interviews onder de respondenten gehouden die ook aan het kwantitatieve onderzoek hebben meegewerkt. Het doel van dit aanvullende kwalitatieve onderzoek was vooral de wensen met betrekking tot de wijze van ontvangst van informatie over gezondheidsbevordering verder uit te diepen. Met het oog op een logische gespreksopbouw is eerst met respondenten gesproken over de rol van gezondheidsbevordering op hun school en in hun functie. Vervolgens richtte het gesprek zich op de informatievoorziening over gezondheidsbevordering op school en de wensen en behoeften daaromtrent. Deze interviews duurden ongeveer 15 tot 30 minuten.

1.4 Wijze van rapporteren

De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn in tabelvorm of tekstueel weergegeven. De gevonden percentages zijn getoetst op significante verschillen. Er wordt alleen melding gemaakt van verschillen, wanneer deze significant zijn op het niveau van $p < 0,05$. Waar de som van percentages geen 100 procent bedraagt, wordt dit veroorzaakt door afrondingsverschillen.

In alle hoofdstukken waarin de kwantitatieve uitkomsten worden beschreven, worden de resultaten van het PO en het VO in tabelvorm naast elkaar gerapporteerd. Daar waar bij besturen/directies van PO en/of VO een significant (afwijkend ten opzichte van docenten en leraren) resultaat te zien geeft, wordt dat besproken.

Voor alle duidelijkheid en wellicht ten overvloede: resultaten van kwalitatief onderzoek zijn indicatief en geen bewezen zekerheden. Als we al aantallen noemen, dan is dat alleen om de verhoudingen binnen de onderzoeksgroep aan te geven, en niet binnen de totale populatie. Citaten (aangegeven met dubbele aanhalingstekens) hebben uitsluitend illustratieve waarde en zijn her en der – om de leesbaarheid te vergroten – taalkundig gecorrigeerd. Natuurlijk zonder de strekking te hebben gewijzigd.

1.5 Tenslotte

Het onderzoek is uitgevoerd door Intomart GfK volgens het kwaliteitssysteem van Intomart GfK, dat is gecertificeerd volgens de normen van NEN-EN-ISO 9001, ISO 20252 en ISO 26362. Daarnaast onderschrijft Intomart GfK de gedragsregels van E.S.O.M.A.R.–ICC (European Society for Opinion and Market Research), is Intomart GfK lid van de MOA, de MarktOnderzoek Associatie en beschikt zij over de CKZ (Centrum Klantervaring Zorg) accreditatie.

Het is toegestaan de uitkomsten van onderzoek extern te publiceren. Wel dient in dat geval bij de onderzoeksresultaten als bron "Intomart GfK december 2009" vermeld te worden.

Exclusiviteit van verzamelde gegevens is gebaseerd op de Gedragscode van de MOA, art. 9 (zie <http://www.moaweb.nl>)

2. De behandeling van onderwerpen op scholen

2.1 Gezondheidsbevordering krijgt de meeste aandacht in lessen en projecten

Lessen en projecten zijn meestal de methoden waarmee scholen aandacht besteden aan gezondheidsbevordering. Bij het PO wordt de meeste aandacht in lessen besteed aan bewegen en het binnenmilieu. Bij het VO zijn dat de geestelijke en seksuele gezondheid. In het beleid van de scholen wordt relatief minder aandacht besteed aan gezondheidsbevordering. Bij PO-scholen wordt veel aandacht besteed aan bewegen en bij het VO aan roken en geestelijke gezondheid. De verschillen tussen PO en VO zijn verklaarbaar vanwege de leeftijd van de kinderen; zo wordt in het VO meer aandacht aan alcohol en drugs besteed dan in het PO.

Tabel 2.1: Aandacht in lessen, projecten en beleid voor verschillende thema's, in percentages, n=500

Onderwerpen	Primair onderwijs N=250			Voortgezet onderwijs N=250		
	Lessen	Projecten	Beleid	Lessen	Projecten	Beleid
Voeding	59	61	27	71	39	32
Bewegen	75	34	44	78	36	39
Gezond gewicht	45	46	20	64	32	25
Persoonlijke verzorging	51	34	15	72	24	12
Alcohol	35	44	27	69	51	46
Drugs	35	47	27	65	52	46
Roken	38	39	16	67	43	50
Geestelijke gezondheid	42	28	38	80	41	52
Seksuele gezondheid	42	28	8	80	42	24
Ongevallenpreventie	49	30	29	39	26	29
Binnenmilieu	63	23	55	54	26	60

Bestuur/ directie versus docenten

Bestuurs- en directieleden in het PO geven vaker dan de leraren PO aan dat er aandacht wordt besteed aan gezond gewicht en persoonlijke verzorging. De docenten PO geven vaker dan de bestuurs- en directieleden aan dat er aandacht wordt besteed aan geestelijke en seksuele gezondheid en het binnenmilieu.

Bij het VO geven de bestuurs- en directieleden vaker dan de docenten aan dat er aandacht wordt besteed aan persoonlijke verzorging en alcohol, drugs en roken. De docenten in het VO geven vaker aan dat er aandacht aan ongevallenpreventie wordt besteed.

Andere thema's die behandeld worden

De respondenten hadden de mogelijkheid ook andere thema's te noemen. Zowel bij het PO als het VO werden de volgende onderwerpen in ongeveer gelijke mate naar voren gebracht: schoolklimaat, vuurwerk, bioritme bij kinderen, recycling van stoffen, vrijheid, gebitsverzorging, gebruik van internet, religie, geestelijke gezondheid en mediation.

Andere methoden

Ook werden andere manieren genoemd waarop onderwerpen worden besproken of behandeld: Individuele gesprekken, informatie aan ouders, inschakelen van ouders, nieuwsbrieven, via websites, via de schoolarts, samenwerking met supermarkten, workshops voor leerkrachten, een adoptieagent (wijkagent), gastsprekers, leerlingen die zelf een gezonde kantine runnen, mentorlessen, leerlingen in een zorgteam, kringgesprekken, themadagen, lessen van bureau Halt, het inschakelen van een zorgadviesteam.

Veel aandacht aan onderwerpen wordt besteed in individuele gesprekken met leerlingen. Dit gebeurt vooral in het VO, waar een mentor of een zorgcoördinator altijd actief is.

2.2 Scholen hanteren structurele en systematische activiteiten ter bevordering van de gezondheid op school

Op het oog wordt er op scholen veel gedaan (zie tabel 2.2) om de gezondheidsbevordering op school gestalte te geven.

Bij het PO zijn het vooral een pestprotocol, brandveiligheid, een verkeersveilige omgeving, het bevorderen van een gezond en veilig gebouw, hygiënemaatregelen en de aandacht voor zorgleerlingen, activiteiten die veelvuldig worden toegepast.

In het VO zijn het vooral gerichte trainingen, aandacht voor brandveiligheid, aandacht voor zorgleerlingen en een pestprotocol, die veel worden ingezet of toegepast.

Tabel 2.2: De inzet van structurele en systematische activiteiten, in percentages, n=500

Activiteiten	PO N=250	VO N=250
Organiseren van gerichte trainingen	80	89
Bijeenkomsten met ouders	75	77
Inrichting van het schoolplein	77	66
Traktatiebeleid	40	8
Pestprotocol	95	93
Arbo-beleid	85	83
Brandveiligheid	97	94
Extra bewegingsonderwijs	43	42
Hygiënemaatregelen	93	79
Instructies aan leerkrachten over ventilatie en bewegen tijdens pauzes	55	25
Instructies aan leerkrachten over voorbeeldgedrag	68	63
Leerlingen aanmoedigen naar school te lopen of te fietsen	79	43
Het bevorderen van een verkeersveilige omgeving van de school	91	65
Het bevorderen van een gezond en veilig gebouw	90	79
Aandacht voor zorgleerlingen	99	99
Gezondheidsbevordering vast punt bij het teamoverleg	45	45
Vast punt bij het bestuursoverleg	31	37
Vast punt bij de MR	41	39
Vast punt bij overleg met de gemeente	33	46

Bestuur/ directie versus docenten

Bestuurs- en directieleden in het PO geven vaker dan de docenten aan dat de volgende activiteiten plaatsvinden of worden toegepast:

- Inrichting van het schoolplein;
- Traktatiebeleid;
- Arbo-beleid;
- Instructie aan leerkrachten over ventilatie of bewegen tijdens schoolpauzes;
- Het bevorderen van een verkeersveilige omgeving van de school;
- Het bevorderen van een gezond en veilig schoolgebouw;
- Een vast punt bij overleg met de gemeente.

Bij het VO zijn er geen significante verschillen tussen BD en docenten.

2.3 De belangrijkste redenen dat scholen aandacht aan gezondheidsbevordering besteden is dat leerlingen dan beter leren en dat het een taak van de school is

Meer dan de helft van het PO en tweederde van het VO vindt dat leerlingen door aandacht te besteden aan gezondheidsbevordering beter gaan leren. Ook vindt de helft van de respondenten dat deze aandacht een taak van de school is.

Slechts weinig respondenten vinden het geen taak van de school of hebben andere redenen om minder aandacht aan gezondheidsbevordering te geven. De andere genoemde redenen worden in de Bijlage vermeld.

Tabel 2.3: Redenen voor of tegen de aandacht voor gezondheidsbevordering, in percentages, n=500

Redenen aandacht voor gezondheidsbevordering	PO N=250	VO N=250
Ja		
Omdat goede leerlingen beter leren	57	64
Omdat het bijdraagt aan een goede profilering van de school	18	30
Omdat het de taak van de school is	48	51
Nee		
Omdat het geen taak van de school is	6	4
Omdat scholen daar geen tijd voor hebben	6	5
Omdat scholen onvoldoende deskundig zijn op dat gebied	2	5

3. Het informatieaanbod en zoekgedrag

3.1 Het informatieaanbod over gezondheidsbevordering op school wordt door tweederde als 'juist goed' gevonden.

In het PO wordt het huidige informatieaanbod over gezondheidsbevordering door 62 procent als 'juist goed' aangemerkt, 15 procent vindt dat er te weinig informatieaanbod is en 13 procent vindt het teveel. Bij het VO zijn deze percentages als volgt: 62 procent 'juist goed', 21 procent te weinig en 6 procent teveel. Vooral bij het PO zeggen directieleden en bestuursleden (32 procent) dat er teveel informatie over wordt verspreid.

3.2 Iets meer dan veertig procent van alle respondenten heeft informatie over gezondheidsbevordering gezocht, daarbij voornamelijk internet gebruikt en heeft voor een groot deel de informatie kunnen vinden.

In het PO is vaker naar informatie gezocht dan in het VO (47% versus 35%).

Daarnaast hebben directie- c.q. bestuursleden in het PO en het VO vaker naar informatie gezocht dan leraren of docenten (PO: 60% versus 36%; VO: 56% versus 31%).

Het meest is op internet met een zoekmachine gezocht (gemiddeld 77%), 50 procent heeft contact gezocht met deskundige personen, 37 procent zocht in websites van instellingen. Slechts een kwart maakte gebruik van tijdschriften.

Gemiddeld genomen heeft ruim 95 procent van de zoekers de gezochte informatie allemaal of voor een groot deel kunnen vinden. Voor de gebruikte zoektermen wordt naar bijlage 2 verwezen.

3.3 Op dit moment zou men informatie over gezondheidsbevordering op internet en op bekende websites zoeken

Als men nu op zoek zou gaan naar informatie (hypothetisch gesteld) over gezondheidsbevordering op school, zou men voornamelijk een zoekmachine op internet gebruiken of websites van instellingen op het terrein van de gezondheidszorg. Op het PO en het VO wordt dezelfde keuze gemaakt. Ook contact met deskundigen is een relatief veel genoemde mogelijkheid die men zou benutten.

Tabel 3.1: Te gebruiken kanalen, in percentages, n=500

Te gebruiken kanalen	PO N=250	VO N=250
Internet met zoekmachine	88	80
Bekende websites instellingen gezondheidszorg	46	43
Contact met deskundige personen	48	44
Contact met scholen	21	20
Contact met collega's	27	32
Tijdschriften/bladen	21	20

4. Bekendheid met en beoordeling websites

4.1 Men kent de meest voor de hand liggende websites

Bekende websites zijn die van de regionale GGD, de gemeente, het Voedingscentrum, de Hartstichting en Kennisnet. Voor het PO komt daar nog de website van de Regionale Onderwijs Begeleidingsdienst bij. Het raadplegen van websites voor informatie over gezondheidsbevordering laat een enigszins gelijk beeld zien.

Tabel 4.1: Bekendheid en gebruik website, inclusief waardering, in percentages en rapportcijfers, n=500

Instelling	PO			VO		
	Kent N=250	Website Bezoekt N=250	Cijfer Website	Kent N=250	Website Bezoekt N=250	Cijfer website
Regionale GGD	99	54	7,9	99	40	7,4
Regionale Onderwijs Begeleidingsdienst	93	33	7,6	62	16	7,5
Regionale instelling verslavingszorg	60	10	8,0	75	27	7,7
Regionale GGZ instelling	79	21	7,9	85	23	7,4
Gemeente	98	28	7,3	97	28	6,9
STIVORO	74	16	8,0	77	25	7,8
Voedingscentrum	96	59	8,1	90	52	7,9
Consument en Veiligheid	80	19	8,2	78	22	7,7
Trimbos Instituut	58	3	-	69	16	7,9
Rutgers Nisso Groep	40	4	-	56	12	8,3
Soa Aids Nederland	49	2	-	64	14	8,1
Schorer Stichting	8	1	-	12	1	-
Pharos	34	8	8,0	33	6	7,1
NISB	32	5	7,8	35	7	7,8
NIGZ	19	3	-	26	5	7,8
Nji	13	1	-	20	4	-
Hartstichting	97	24	8,4	96	34	7,9
Kennisnet	99	62	8,1	98	56	7,7
Wikipedia	99	48	8,0	99	54	7,6
Algemeen Pedagogisch Studiecentrum	58	15	8,0	68	23	7,5
KPC groep	62	14	7,7	58	22	7,7
CPS Onderwijscentrum en Advies	52	14	7,7	57	15	7,8
KVLO	28	4	-	40	8	7,3
www.gezondeschool.nl	nvt	17	8,2	nvt	27	7,8
www.schoolensport.nl	nvt	5	7,3	nvt	6	7,9
Website.jumpin.nl	nvt	4	-	nvt	-	-
www.gezonderwijs.nl	nvt	10	7,8	nvt	8	7,6

Bij het PO en het VO worden de websites van de Regionale GGD (met name door het PO), het Voedingscentrum, Kennisnet en Wikipedia het meest voor informatie over gezondheidsbevordering geraadpleegd.

Alle websites krijgen een hoge waardering voor de informatie over gezondheidsbevordering, variërend van 7,3 tot 8,4. De voor informatie over gezondheidsbevordering meest gebruikte websites krijgen een 7,9 en 7,4 (Regionale GGD), een 8,1 en 7,9 (het Voedingscentrum) en een 8,1 en 7,7 (Kennisnet).

Los hiervan worden ook enkele websites die minder vaak worden gebruikt van een relatief hoog waarderingcijfer voorzien voor de informatie over gezondheidsbevordering: Consument en Veiligheid (8,2), de Hartstichting (8,4) en www.gezondeschool.nl (8,2).

Directie- en bestuursleden hebben vaker informatie gezocht op de websites van de Regionale GGD, de Regionale Onderwijsbegeleidingsdienst, de Regionale GGZ instelling (vooral PO), de gemeente (vooral PO), STIVORO, Consument en Veiligheid (vooral PO), Pharos (vooral PO), APS, KPC Groep (vooral PO), en CPS.

Andere websites

Op de vraag of men ook nog op andere websites heeft gezocht werd geen direct antwoord gegeven, maar werden andere methoden van zoekgedrag en activiteiten genoemd, onder andere:

- filmpjes op de computer
- de BHV groep is hierin actief
- lesmateriaal
- via mail
- via een project van Kennisnet
- via zorgcoördinatoren op school.

4.2 De meeste behoefte aan informatie heeft men over gezonde voeding, gezond bewegen, gezond gewicht en geestelijke gezondheid

Wel zijn er verschillen tussen PO en VO. Zo wil het PO onder andere meer informatie over gezond bewegen en het binnenmilieu; en het VO is vaker dan het PO op zoek naar informatie over alcoholpreventie, drugsgebruik, rookgedrag en geestelijke en seksuele gezondheid.

Tabel 4.2: Informatiebehoefte aan onderwerpen, in percentages, n=500

Onderwerpen	PO N=250	VO N=250
Gezonde voeding	37	38
Gezond bewegen	40	30
Gezond gewicht	31	30
Persoonlijke verzorging	16	16
Alcoholpreventie	11	37
Drugsgebruik	9	37
Rookgedrag	10	32
Geestelijke gezondheid	30	47
Seksuele gezondheid	10	26
Ongevallenpreventie	14	11
Binnenmilieu	27	20
Andere informatie	4	2
Geen behoefte aan informatie	34	18

In dit kader worden ook andere onderwerpen naar voren gebracht waar men informatie over wenst, zoals:

- scheiden en sterfte
- ondersteuning door de GGD
- Internetgebruik
- informatie overbrengen aan allochtone ouders en kinderen
- Cyberpesten
- omgaan met hoogbegaafdheid
- waarden en normen
- autisme.

5. Voorkeur voor communicatiemiddelen

5.1 Men heeft voorkeur voor elektronische communicatiemiddelen

De respondenten hebben voor het raadplegen van informatie over gezondheidsbevordering op school een voorkeur voor elektronische communicatiemiddelen in plaats van andere vormen van communicatie. Zowel een op het onderwerp gerichte website als websites van gespecialiseerde instellingen en vooral een portal waarachter men alle informatie kan vinden, genieten de voorkeur. In de volgende tabel zijn de elektronische middelen voor het gemak met rood aangegeven.

Printcommunicatie heeft nauwelijks de voorkeur; evenals congressen, studiedagen of cursussen.

Er zijn geen relevante verschillen tussen leraren/docenten en bestuurs - directieleden in beide schooltypen, behalve bij het middel 'onderwijsvakblad', waar het PO meer voorkeur voor heeft dan het VO.

Tabel 5.1: Voorkeur voor communicatiemiddelen, in gemiddelde scores, n=500¹

Voorkeur voor communicatiemiddelen	PO N=250	VO N=250
Onderwijsvakblad	6,0	5,4
Websites van gespecialiseerde instellingen	6,7	6,4
Een op dit onderwerp gerichte website	6,9	6,7
Blad/magazine gespecialiseerde instellingen	5,9	5,6
Een op dit onderwerp gericht blad	6,0	5,8
Nieuwsbrieven van gespecialiseerde instellingen	5,9	5,5
Een op dit onderwerp gerichte nieuwsbrief	6,0	5,7
Folder van gespecialiseerde instellingen	5,9	5,7
Een op dit onderwerp gerichte folder	6,1	6,0
Persoonlijk gesprek met vertegenwoordiger gespecialiseerde instelling	5,4	5,6
Een digitale portal	7,3	7,1
Congres	4,8	5,0
Studiedag/workshop	5,4	5,6
Cursus	5,3	5,6
Studie	5,0	5,2

¹ De respondenten konden op een schaal van 1-10 aangeven of het middel helemaal niet aansluit (1) bij hun situatie tot helemaal wel aansluit (10).

6. Kwalitatief vervolgonderzoek

6.1 Veldwerk

Het kwalitatieve verdiepende onderzoek werd telefonisch uitgevoerd bij 15 deelnemers aan het kwantitatieve onderzoek, bestaande uit:

- 4 interviews met PO bestuur;
- 4 interviews met VO bestuur;
- 4 interviews met PO docenten;
- 3 interviews met VO docenten.

De interviews zijn gehouden in de eerste helft van maart 2010 (2 t/m 15 maart 2010).

Hieronder worden de belangrijkste bevindingen aangegeven, waarbij de alineakopjes de belangrijkste conclusie vertellen, welke nader wordt beschreven in de tekst daaronder. Aangezien het open gesprekken betrof, werd ook informatie vastgelegd die niet direct betrekking had op het eigenlijke onderwerp van het interview (namelijk 'hoe wil men de informatie ontvangen'); voor de volledigheid is deze achtergrondinformatie (over de rol van gezondheidsbevordering op school en in de functie van de respondent) wel in het verslag opgenomen (in paragraaf 6.2.1). De resultaten ten aanzien van de hoofdvraag van het onderzoek worden beschreven in paragraaf 6.2.2.

6.2 Belangrijkste bevindingen

6.2.1 Gezondheidsbevordering op school

Schoolbestuurders vervullen een sturende en coördinerende rol

Schoolbestuurders van het PO en het VO geven aan een sturende, coördinerende en stimulerende rol te hebben wat betreft het beleid rondom gezondheidsbevordering op school. Ze zijn eindverantwoordelijk op dit gebied en het gaat er om op strategische momenten ja of nee te zeggen, bijvoorbeeld ten aanzien van de aanschaf van bepaalde methodes, het kantinebeleid en automatenbeleid etc. Daarbij is het volgens hen van belang om breed draagvlak te creëren, zowel onder leerlingen, ouders en docenten (bijvoorbeeld docenten stimuleren om gezond te eten, om op de juiste manier met methodes te werken, en om zelf een voorbeeldrol te vervullen).

Gezondheidsbevordering op school wordt door bestuurders belangrijk gevonden; ze zeggen dat het van belang is om daarmee jong te beginnen, want gedragsverandering is moeilijk. Gezondheidsbevordering is voor hen vaak niet zozeer een beleidsspeerpunt omdat het beschouwd wordt als iets dat vanzelfsprekend tot de verantwoordelijkheden van de school behoort en ingebed is in de uitvoering van het schoolbeleid.

Gezondheidsbevordering behoort volgens bestuurders en docenten doorgaans niet tot het reguliere takenpakket van docenten, maar docenten zijn er wel (bijvoorbeeld projectmatig) bij betrokken

Gezondheidsbevordering hoort bij docenten van niet gerelateerde vakken (dat wil zeggen vakken die op zich zelf niet direct met gezondheidsbevordering te maken hebben) doorgaans niet zozeer tot het reguliere takenpakket volgens bestuurders en docenten zelf. Maar docenten zijn er wel bij betrokken, doordat het bijvoorbeeld besproken wordt in docententeams of aan bod komt in de vorm van projectonderwijs. Hiernaast zijn er docenten met een extra rol, bijvoorbeeld docenten die contactpersoon van de GGD zijn of die 'docent plus' zijn en vanuit die rol extra uren en eventueel scholing krijgen op het gebied van gezondheidsbevordering op school.

Aan gezondheidsbevordering wordt vooral in projecten en lessen gericht aandacht besteed, daarnaast zijn er buiten de lessen om zaken die gezondheidsbevordering ondersteunen zoals de gezonde kantine

Thema's als gezonde voeding, persoonlijke hygiëne en verslavingen (alcohol/drugs/roken) komen meer groepsgewijs in lessen en projecten aan de orde dan individueel, zaken op het gebied van geestelijke gezondheid komen meer individueel aan de orde

Er wordt in lessen en projectmatig aandacht besteed aan gezondheidsbevordering; daarbij lijkt het accent te verschuiven van aandacht in de lessen naar projectmatige aandacht al naar gelang leerlingen ouder zijn.

- Bij PO wordt in de kleuterklassen een aantal standaard onderwerpen, zoals gezonde voeding, in de lessen behandeld. Vanaf de middenbouw wordt er daarnaast ook op projectbasis aandacht aan besteed. In de bovenbouw wordt bijvoorbeeld op diverse scholen projectmatig aandacht besteed aan alcohol, roken, drugs.
- Op het VO wordt projectmatig aandacht besteed aan roken, drank en drugs, soms in samenwerking met derden zoals de GGD en de politie, die dan bijvoorbeeld gastspreker zijn en informatiemateriaal bieden. Er wordt ook aandacht besteed aan gezonde voeding, gezond leven (soms ook met kooklessen) en persoonlijke hygiëne, in projecten en bijvoorbeeld in gerelateerde lessen zoals biologie en verzorging.
- Zowel in het PO als het VO zijn gymlessen een vast onderdeel van het lesprogramma, indien het weer het toelaat worden gymlessen buiten gegeven.
- Op het VO wordt door scholen aandacht besteed aan geestelijke gezondheid en zaken als pesten. Dit komt vooral individueel aan de orde, bijvoorbeeld in de mentorlessen.

Gezondheidsbevordering komt ook tot uiting in het beleid van de school, zoals een gezond kantine- en traktatiebeleid, beleid gericht op het stimuleren van bewegen, aandacht voor hygiëne en het binnenklimaat en rook- en alcoholverboden

Maar niet alleen in de lessen en in projecten wordt aandacht besteed aan gezondheidsbevordering op school, er wordt ook op de volgende manier uiting aan gegeven in het schoolbeleid:

- Het stimuleren van gezond eten. In het PO wordt bijvoorbeeld het eten van fruit gestimuleerd, wordt meegedaan aan het Nationaal Schoolontbijt, wordt eten van koek en snoep ontmoedigd door ouders te vragen dit niet of beperkt mee te geven aan kinderen behalve met verjaardagen, vaak is er een traktatiebeleid, wat gericht is op het stimuleren van gezonde traktaties, maar waarbij snoep en dergelijke niet verboden zijn, maar wel gelet wordt op dosering. Zowel in het PO als VO wordt genoemd dat er geen frisdrank in automaten wordt aangeboden of dat er in plaats van frisdrankenautomaten waterkoelers zijn. In het VO wordt daarnaast veel aandacht besteed aan het aanbieden van gezonde voeding in de kantine. Daarbij geeft een van de scholen die we spraken aan dat leerlingen tijdens de pauze niet naar winkels mogen gaan, om zo te voorkomen dat ze toch ongezonde voeding kopen.
- Het schenken van extra aandacht aan bewegen, buiten de reguliere gymlessen om. In het VO en PO worden extra sportactiviteiten aangeboden zoals toernooien, gemeenteprojecten gericht op bewegen en sport en beweegcontracten met leerlingen. In het PO wordt daarnaast aandacht besteed aan het dusdanig inrichten van schoolpleinen dat beweging wordt gestimuleerd, met daarbij ook aandacht voor veiligheid. Op sommige VO scholen moeten kinderen verplicht naar buiten in een van de pauzes.
- Aandacht voor hygiëne op school, bijvoorbeeld extra aandacht voor schone toiletten, kiezen voor papieren handdoeken, zeepdispensers en plastic weggoobekers in plaats van stoffen handdoeken, losse zeepjes en vaste bekertjes en beleid inzake afval rond de school. Op een school krijgen alle kinderen bijvoorbeeld een luizenzak. In het PO letten docenten (met name in de onderbouw) ook specifiek op de persoonlijke hygiëne van kinderen (zoals de handen wassen na een toiletbezoek) en wordt er in de lessen en projectmatig aandacht besteed aan persoonlijke verzorging en hygiëne (zoals tandenpoetsen).
- Aandacht voor het binnenklimaat, bijvoorbeeld door klimaatcontroles te doen en waar mogelijk verbeteringen aan te brengen.
- Op sommige VO scholen is er een rook- en alcoholverbod van kracht.

Verder wordt een enkele keer aandacht voor gezondheidsbevordering van docenten genoemd (VO school: gezond eten, cursus stoppen met roken) en aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen (PO school, SUMO kaarten, Leefstijl methode).

Gezondheidsbevordering op school gaat verder dan de schooldeuren en richt zich niet alleen op leerlingen en docenten, maar ook op ouders

Naast deze activiteiten en randvoorwaarden die direct gericht zijn op leerlingen (en leerkrachten), richten PO en VO scholen zich ook expliciet op de ouders van de leerlingen, als cruciale intermediair en beïnvloeder van leerlingen ("Voor sport, beweging en voeding kun je als school gewoonweg niet zonder ouders").

De voorlichting aan ouders heeft zowel een informatie- als draagvlakfunctie en is dus zowel gericht op het informeren van ouders (over wat er op school gebeurt en hen inhoudelijk te informeren over thema's op het gebied van gezondheidsbevordering zoals gezonde voeding, hygiëne, alcohol, drugs etc.) als op het creëren van draagvlak en committent bij ouders voor gezondheidsbevordering bij leerlingen op school en thuis.

Middelen die worden ingezet bij de voorlichting aan ouders zijn bijvoorbeeld ouderavonden/thema-avonden (soms in samenwerking met derden zoals de GGD of een jeugdverpleegkundige), folders meegeven aan leerlingen over bepaalde thema's zoals alcohol, en reguliere individuele gesprekken met ouders over hun kind waarin gezondheidsbevordering ter sprake komt als daartoe aanleiding is.

Voornaamste knelpunten bij gezondheidsbevordering op school zijn het betrekken en committeren van ouders en het verkrijgen van een gezond binnenklimaat

Als het gaat om gezondheidsbevordering op school, geven zowel PO- als VO-scholen aan dat de ouders hierbij soms een knelpunt vormen. Ouders zijn niet altijd geëngageerd bij schoolbeleid gericht op gezondheidsbevordering of hebben er weerstand tegen, omdat het extra tijd/moeite van hen vraagt of omdat ze er zelf nut en noodzaak niet van inzien. Er is bijvoorbeeld weerstand tegen het meegeven van fruit bij ouders met een kind in het basisonderwijs. Dit laatste zien sommige scholen wat sterker terug bij ouders uit een lager sociaal milieu. Deze groep is moeilijk te bereiken, de boodschap van scholen over gezondheidsbevordering landt niet zo goed. Redenen daarvoor zijn dat deze ouders vaak zelf slechte leefgewoontes hebben qua voeding, hygiëne etc., waardoor ze de urgentie van gezondheidsbevordering niet zo inzien, en dat zij lager zijn opgeleid en voorlichtingsmateriaal daar niet altijd goed op aansluit, doordat het te ingewikkeld is. Een specifiek thema binnen gezondheidsbevordering dat soms moeilijk is om te bespreken met ouders is seksualiteit, sommige ouders – met name allochtone ouders - willen liever niet dat de school daar leerlingen over informeert. Informatie vanuit de school hierover wordt vaak niet gelezen of begrepen.

Kortom: de contacten met ouders en specifiek daarbinnen ouders uit lagere sociale milieus, zijn een drempel/knelpunt voor gezondheidsbevordering op school. De vraag is met name ook hoe je als school/leerkracht ouders er op een leuke manier bij kunt betrekken en kunt overtuigen.

Een ander knelpunt dat zowel door PO als VO aangekaart wordt, is het binnenklimaat en de klimaatbeheersing. Scholen zijn zich er van bewust (ook door klimaatcontroles) dat het binnenklimaat te wensen over laat (qua temperatuur en ventilatie bijvoorbeeld), maar hebben te weinig budget om dit te verbeteren. Als knelpunten worden hiernaast nog genoemd (door VO): schoonmaken en het vinden van informatie over geestelijke gezondheid.

6.2.2 Informatievoorziening rondom gezondheidsbevordering op school

Bestuurders ontvangen veel informatie over gezondheidsbevordering, maar slechts een beperkt deel van de informatie is interessant en relevant om door te spelen aan bijvoorbeeld docenten; vooral over informatie vanuit de GGD zijn bestuurders te spreken

Schoolbestuurders geven aan veel informatie over gezondheidsbevordering te ontvangen. Zij ontvangen informatie van gespecialiseerde instellingen en commerciële informatie. Bestuurders filteren de informatie op relevantie en geven het soms door aan docenten of ouders. Van de commerciële informatie wordt het grootste deel weggegooid.

Specifiek wordt de volgende informatie genoemd die bestuurders ontvangen op het gebied van gezondheidsbevordering op school:

- Voorlichtingsmateriaal van Trimbos, Bureau Halt en andere instellingen, daarbij kan het gaan om schriftelijk materiaal, mailings en telefonisch contact.
- Schriftelijke informatie over projecten zoals het Nationaal Schoolontbijt.
- Mondelinge informatie van de schoolarts (PO scholen)
- Schriftelijke en mondelinge informatie van de GGD, "de GGD verzorgt een heel pakket": folders, jaarlijks een nieuw boek over hoe besmettingen met ziektes te voorkomen, onderzoek/inspectie, informatiemappen over allerlei thema's.
- Schriftelijke en mondelinge informatie en bijvoorbeeld ook demonstraties van sportverenigingen en subsidiestromen.
- Schriftelijke en mondelinge informatie van hulpverlenende instanties, ook op het gebied van geestelijke gezondheidszorg zoals kindertelefoon en MEE, zoals folders en persoonlijke contacten.
- Commerciële informatie zoals mailings van uitgeverijen.

Bestuurders geven aan dat de informatie die de school ontvangt doorgaans goed verzorgd is, maar dat de school (docenten) er meestal wel een slag over heen moet maken om de informatie voor leerlingen geschikt te maken. Ook moet er gekeken worden hoe de informatie kan worden ingepast. De informatie uit de methodes sluit doorgaans wel goed aan op het niveau van leerlingen, maar daarbij moet de informatie bijvoorbeeld visueler worden gemaakt.

Bestuurders zijn te spreken over de informatievoorziening vanuit de GGD: de informatie van de GGD is duidelijk, de GGD informeert waar nodig en is goed bereikbaar. Specifiek is men te spreken over de mappen van de GGD (over gezondheidsthema's), deze zijn duidelijk, overzichtelijk en informatie is snel terug te vinden

Docenten ontvangen informatie met name via collega's en soms rechtstreeks van gespecialiseerde instellingen; ze zijn erg te spreken over de informatievoorziening vanuit de GGD

Docenten ontvangen informatie via collega's, teamleiders en soms rechtstreeks van gespecialiseerde instellingen en dergelijke. Algemene informatie die van belang is wordt bijvoorbeeld in een kast bewaard of foldermateriaal wordt op de personeelstafel gelegd.

Specifiek wordt de volgende informatie genoemd die wordt ontvangen:

- Schriftelijke en mondelinge informatie van de GGD, onder meer de GGD-mappen.
- Brieven van overheid bijvoorbeeld over de Mexicaanse griep.
- Informatie van gespecialiseerde instellingen zoals Barthemeus.
- Schriftelijke overzichten / mailings van cursussen en congressen.

Net als bestuurders, zijn docenten ook te spreken over de informatievoorziening en mappen van de GGD.

Een deel van de bestuurders en docenten zoekt zelf actief naar informatie over gezondheidsbevordering op school

Of en op welke wijze schoolbestuurders zelf actief informatie zoeken over gezondheidsbevordering varieert; geraadpleegd worden zowel digitale als schriftelijke bronnen

De mate waarin en de wijze waarop bestuurders VO en PO zelf informatie zoeken over gezondheidsbevordering op school varieert. Sommigen zoeken zelf actief naar informatie. Genoemd worden daarbij bijvoorbeeld het zoeken naar informatie over projecten (zoals het Nationaal Schoolontbijt, project Lentekriebels), over specifieke thema's rondom gezondheidsbevordering bijvoorbeeld voorlichtingsmateriaal van het Trimbos instituut, informatie over Loverboys (en de Loverbus), instanties die voorlichtingsmateriaal beschikbaar hebben waarin ex-verslaafden (via een film of live op school voor de klas) vertellen over hun verslaving, en het opzoeken van andere informatie op internet (bijvoorbeeld op bepaalde sites) aan de hand van verwijzingen in mailings. Informatiebronnen die daarbij gebruikt worden zijn internet - vooral sites van specifieke instellingen zoals de GGD en Kennisnet daarnaast wordt ook Trimbos, Halt, JIP genoemd) en soms via Google zoeken op thema, informatie/mailings van uitgeverijen, foldermateriaal, informatiemappen van de GGD en bibliotheken. Anderen zoeken zelf niet echt actief naar informatie, ze fungeren voornamelijk als filter/doorgeefluik van informatie die ze ontvangen richting leerkrachten.

De meeste bestuurders hebben de indruk dat docenten naar aanvullende informatie bij lesthema's en lesmateriaal zoeken, maar daarin bestaan wel verschillen tussen docenten. Internet is daarbij een belangrijke informatiebron voor docenten volgens bestuurders, maar waar docenten precies zoeken – naast Google, You Tube en methodesites – weten ze niet. Bestuurders denken dat docenten vooral zoeken naar visuele informatie zoals filmpjes (zoals filmpjes van ex-verslaafden) en spelletjes om het thema dichterbij leerlingen te brengen, zeker wanneer de school beschikt over digiborden sluit dat mooi aan. Daarnaast halen leerkrachten volgens bestuurders informatie uit mailings van uitgeverijen (al dan niet met links naar specifieke sites). De informatie die docenten zoeken, is in de ogen van bestuurders, dus vooral bestemd als input voor de lessen voor leerlingen.

Docenten zoeken weinig zelf actief naar informatie, als ze zoeken naar informatie raadplegen ze vooral collega's en schriftelijke informatie, digitale informatie is aanvullend

Enigszins tegengesteld aan het beeld van bestuurders over het informatiezoekgedrag van docenten, zeggen de meeste docenten die we hebben gesproken, dat zij zelf over het algemeen weinig naar informatie te zoeken, behalve als daartoe concreet aanleiding is. Redenen daarvoor zijn dat ze zich voldoende geïnformeerd voelen, er voldoende informatie beschikbaar is zodat ze er niet naar hoeven te zoeken en/of dat ze soms moeite hebben met het zoeken van informatie. Wanneer ze wel informatie zoeken, dan zijn collega's vaak de eerste informatiebron. Daarnaast wordt schriftelijke informatie gebruikt, zoals informatie van specifieke instanties als de GGD (de GGD mappen), en persoonlijke contacten met de GGD en de schoolarts. Daarnaast wordt wel eens op internet gezocht via Google of specifieke sites zoals de site van de GGD, de GGZ, de gemeente, of bijvoorbeeld de Nederlandse Hartstichting. Informatie waar dan naar wordt gezocht, is informatie als input voor projecten of lessen (bijvoorbeeld informatie, plaatjes, en specifiek voor kleuterklassen werkjes, liedjes etc.), informatie over bepaalde ziektes die op dat moment niet voldoende voorhanden is op de school zelf (bijvoorbeeld informatie over kinkhoest, autisme), informatie naar aanleiding van een doorverwijzing via een andere informatiebron zoals iemand die op school iets komt vertellen of een mailing of folder (bijvoorbeeld actuele informatie over de Mexicaanse Griep, standaardbrieven voor ouders van de GGD over hoofdluis die scholen kunnen downloaden).

Zowel bij bestuurders als docenten is er niet sprake van een gedeelde voorkeur voor een bepaald type informatiekanaal op het gebied van gezondheidsbevordering.

Het voorkeursinformatiekanaal varieert bij bestuurders: sommigen geven de voorkeur aan internet en digitale mailings, anderen geven juist de voorkeur aan traditionele schriftelijke middelen

Welk informatiekanaal de voorkeur geniet bij bestuurders loopt uiteen. Waar het favoriete informatiekanaal vroeger de bibliotheek betrof, geven sommige bestuurders nu duidelijk de voorkeur aan digitale informatiemiddelen, specifiek internet (de website van de GGD en Kennisnet worden expliciet genoemd) en e-mail/digitale mailings met een doorlink naar specifieke websites voor meer informatie. Voordelen van internet zijn in hun ogen de hoeveelheid en veelsoortigheid van de informatie die beschikbaar is (zoals beeldmateriaal) en het gebruiksgemak: via internet kun je op thema zoeken en heb je zelf de regie over wat je zoekt (je hoeft geen onnodige of irrelevante informatie te doorzoeken). Gebruiksgemak is ook bij digitale mailings een belangrijk pluspunt ten opzichte van schriftelijke mailings: de informatie in digitale mailings is meer gedoseerd en de ontvanger kan er makkelijker uit selecteren (zeker wanneer er doorlinks zijn naar relevante sites voor meer informatie).

Anderen maken echter weinig gebruik van internet, omdat de informatie op internet "fragmentarisch" is en het veel tijd kost om de juiste informatie te verzamelen, "je moet wel heel goed weten wat je zoekt". Zij geven dan ook de voorkeur aan traditionele informatiemiddelen zoals brochures/folders (eventueel met verwijzing naar websites), nieuwsbrieven van en telefonisch contact met gespecialiseerde instellingen en mappen van de GGD op het gebied van gezondheid.

Ook onder docenten loopt het voorkeurskanaal uiteen: bij sommigen geniet internet de voorkeur, bij anderen juist persoonlijke contacten of traditionele schriftelijke informatiemiddelen

Net als bij bestuurders, is er ook bij docenten niet een gedeeld voorkeurskanaal. De een geeft de voorkeur aan internet, de ander geeft juist de voorkeur aan persoonlijke contacten omdat die meer gericht en van een context voorzien zijn dan internet. Zoeken op internet is voor sommigen ook lastig. Anderen willen graag geattendeerd worden op nieuwe zaken of wijzigingen via brieven of mailings, eventueel met verwijzingen naar websites.

De rol van internet als informatiekanaal loopt zowel bij bestuurders als docenten sterk uiteen; gemeenschappelijke drempel voor gebruik is de vindbaarheid van informatie en het adequaat kunnen zoeken

In de ogen van bestuurders is internet vooral geschikt als input voor of aanvulling op lesmateriaal, specifiek voor visueel materiaal in combinatie met digibords; onvoldoende vindbaarheid van informatie en zoekvaardigheden vormen soms een belemmering

Internet vervult op school volgens de ene bestuurder een grotere rol dan volgens de andere bestuurder. De rol van internet zou voor sommigen groter kunnen zijn als het gemakkelijker zou worden om adequaat te kunnen zoeken. Zoeken is een probleem, vooral het beschikken over de juiste zoektermen.

Voor sommige bestuurders zelf biedt internet (bijvoorbeeld de GGD website) aanvullende inhoudelijke achtergrondinformatie ten opzichte van informatie die zij al tot hun beschikking hebben, sommigen zoeken dit alleen op na advies en concrete verwijzingen in andere bronnen. In de ogen van bestuurders is internet vooral geschikt als input / aanvulling voor docenten op het lesmateriaal. Daarbij kan het gaan om achtergrondinformatie, verwerkingsmateriaal en met name (kort) visueel materiaal zoals plaatjes, filmpjes, animaties en dergelijke. Visueel materiaal spreekt kinderen in het algemeen aan, en kinderen met een beperking in het bijzonder. Bovendien is het heel geschikt voor vertoning in de klas via digibords.

Voor leerlingen zelf is internet handig om materiaal op maat te zoeken, dat bij hen past en aansluit op hun belevingswereld. Van belang daarbij is wel om leerlingen te beschermen tegen ongepaste sites en hen ervan bewust te maken dat niet alles op internet 'waar' is.

Ook docenten vinden internet vooral geschikt als middel om input voor lessen te verzamelen; de rol van internet zou groter kunnen zijn als informatie beter vindbaar zou zijn en docenten adequater zouden kunnen zoeken

Net als bij bestuurders varieert ook voor docenten het belang van internet als informatiekanaal inzake gezondheidsbevordering op school. Voor de een heeft internet een beperkte/aanvullende rol, voor de ander een belangrijke rol. Degenen voor wie internet op dit moment een meer beperkte rol vervult, merken spontaan op dat de rol van internet voor hen groter zou kunnen zijn als het zoeken van informatie gemakkelijker zou zijn. Adequaat zoeken is dus ook voor sommige docenten een probleem, en kan een drempel voor gebruik vormen. Daarbij komt dat de sommige instellingen (zoals Kennisnet, de GGD en anderen instellingen) elkaar wel eens tegenspreken, of niet naar elkaar verwijzen als het om hetzelfde thema gaat.

In lijn met de perceptie van bestuurders, is internet ook in de ogen van docenten vooral geschikt om input (informatie en visueel materiaal - voor op het digibord) voor lessen te verzamelen. Verder is internet geschikt voor het verzamelen van actuele informatie, want schriftelijke informatie in folders verouderd snel volgens een docent, en ervaringen van andere scholen bijvoorbeeld en contactgegevens.

Docenten die informatie op internet zoeken, doen dat door via Google op een bepaald thema te zoeken en via sites van specifieke instellingen zoals de GGD en Kennisnet. Zoals eerder opgemerkt zijn naast internet met name de GGD-mappen, andere schriftelijke informatie op school en collega's goede informatiebronnen voor docenten op het gebied van gezondheidsbevordering op school.

Belangrijkste verbeteraspect van internet is voor bestuurders en docenten de toegankelijkheid; ze zien graag een clustering van informatie op het gebied van gezondheidsbevordering, samen met ontwikkeling van vaardigheden bij gebruikers

Bestuurders

Een van de belangrijkste wensen van bestuurders om internet als informatiekanaal te verbeteren, is het toegankelijker maken door informatie te clusteren. Door informatie bij elkaar aan te bieden, kun je systematischer en efficiënter zoeken, iets dat (veel) tijd scheelt. Een bestuurder merkt op dat er nu al wel persoonlijke initiatieven in deze richting zijn, zoals iemand die gericht voor een specifieke doelgroep informatie verzamelt en uitwisselt met anderen. Suggesties van de geïnterviewde schoolbestuurders om deze clustering vorm te geven, zijn:

- Het maken van een thematische overzichtslijst met sites op het gebied van gezondheidsbevordering, zodat deze onder de aandacht worden gebracht;
- Het maken van een overzichtelijke site of een portal over gezondheidszaken voor PO en VO met een ingang van leerlingen/jongeren en leraren (met meer achtergrondinformatie). Specifiek voor docenten zou het daarbij ook handig zijn als er bijvoorbeeld een overzicht van subsidies en projecten op het gebied van gezondheidsbevordering (zoals subsidies voor fruit op school, het Nationaal Schoolontbijt op school) beschikbaar zou zijn. De site zou ook een interactief karakter kunnen hebben, waarbij een moderator gebruikers probeert te bewegen "*info niet alleen te halen maar ook te brengen*". Zo'n site zou wellicht ook handig en toegankelijk voor ouders kunnen zijn en zou een brugfunctie tussen ouders en school vervullen.

Randvoorwaarden die van belang zijn bij een dergelijke site zijn de volgende:

- Er moet een "betrouwbaarheidscontrole" plaatsvinden zodat bezoekers er vanuit kunnen gaan dat de informatie correct en actueel is.
- De site moet overzichtelijk zijn en het zoeken op de site moet gemakkelijk zijn. In dit kader wordt Startpagina genoemd; het idee erachter is ook het clusteren van informatie, maar dit initiatief is behoorlijk uitgedijd: *"Daar heb je nu al zoveel dochters van..."*.
- Het taalgebruik moet goed aansluiten op de doelgroep. Voor de doelgroep jongeren moet het taalgebruik niet te ingewikkeld zijn, maar ook niet te kinderachtig, zodat leerlingen zich autonoom kunnen voelen in het opzoeken van informatie. Dit lijkt een open deur, maar volgens sommige respondenten is informatie op internet nu vaak te ingewikkeld geformuleerd om jongeren te bereiken. *"Het is nu bijna allemaal gericht op HBO niveau"*.
- De informatie voor jongeren moet gericht zijn op het borgen van continuïteit in gedragsverandering naarmate leerlingen ouder worden, het moet niet gericht zijn op snelle kicks en successen, zoals nu vaak het geval is op internet bijvoorbeeld rondom seksualiteit.
- Een enkele respondent denkt dat een dergelijke portal indirect ook een rol in informatievoorziening kan vervullen naar ouders (die de informatie gericht op 'hun' kinderen tot zich kunnen nemen).
- Naast leerlingen, zijn docenten (en de schoolleiding) een belangrijke doelgroep van de site. Eventueel lesmateriaal voor docenten moet aansprekend worden aangeboden, bijvoorbeeld in gemakkelijk te downloaden lesbrieven, verwerkingsmateriaal van leerlingen moet op papier zijn en gedownload kunnen worden.
- Het bestaan van de site moet onder de aandacht worden gebracht, bijvoorbeeld via een mailing aan de schoolleiding en docenten.

Naast deze verbetermogelijkheden ten aanzien van de aanbodzijde (het internet zelf), ziet men ook verbetermogelijkheden aan de vraagzijde, oftewel bij de gebruikers zelf. Leerkrachten en bestuurders zouden meer handigheid en vaardigheid moeten ontwikkelen om internet te gebruiken (met name zoekvaardigheden). In combinatie daarmee zouden zij ook meer vaardigheden moeten ontwikkelen voor het gebruik van het digibord in combinatie met internet. *"Er zitten veel toeters en bellen op, maar je gebruikt maar een beperkt deel en vaak zoeken docenten via een omweg informatie"*.

Docenten

Sommige docenten zien geen concrete mogelijkheden om de rol van internet als informatiekanaal te verbeteren. Bij docenten die wel verbetermogelijkheden zien, liggen deze in lijn met de wensen van bestuurders: het toegankelijker maken van internet door het bundelen van informatie, dit verbetert de vindbaarheid van informatie. Suggesties van docenten om deze bundeling concreet vorm te geven komen overeen met de suggesties van bestuurders:

- Het per brief of e-mail onder de aandacht brengen / geven van een overzicht van bepaalde sites op het gebied van gezondheidsbevordering. Een overzicht voor psychische problemen naar de GGZ, voor algemene problemen naar de GGD. *"Er is veel maar ik word soms gek van de wirwar, de weg door het doolhof niet goed kunnen vinden. Wat kun je nou waar vinden, een overzicht daarvan zou welkom zijn."*
- Het ontwikkelen van een portal. Dit zou in eerste instantie algemeen opgezet kunnen zijn per hoofdthema van gezondheidsbevordering (lichamelijke gezondheid, geestelijke gezondheid) waarna de gebruiker vervolgens "verder de diepte kan ingaan met informatie".

Randvoorwaarden die docenten zien bij een dergelijke website of portal zijn de volgende:

- De site moet overzichtelijk zijn, de informatie moet gemakkelijk vindbaar zijn.
- De informatie op de site moet door deskundigen worden vastgesteld (betrouwbaar zijn), *"Inhoudelijke en educatieve deskundigheid, alle informatie bij elkaar"*.
- Het taalgebruik op de site moet helder, duidelijk en eenvoudig zijn.
- De site of portal moet onder de aandacht worden gebracht bij docenten via een digitale en/of schriftelijke mailing.

Bij het verbeteren van internet als informatiekanaal via de ontwikkeling van een portal, zien zowel bestuurders als docenten een rol weggelegd voor het onderwijsveld zelf, gespecialiseerde instelling (de GGD en Kennisnet) en de ministeries van OCW en VWS; daarbinnen moet één organisatie de regie voeren

Bestuur

Bij de verbetermogelijkheden voor internet (het ontwikkelen van een overzichtswaarsite / portal) zien schoolbestuurders een belangrijke rol weggelegd voor het onderwijsveld zelf, mensen uit het werkveld weten immers goed wat er leeft en hoe aan te sluiten op de belevingswereld van jongeren en kunnen van daaruit input geven: *"Het moet naar de situatie van de gebruikers van de scholen en ouders worden toegeschreven, hoe moeten zij verder met de kinderen?"*

Naast het onderwijsveld zelf, zien zij ook een rol weggelegd voor de ministeries van OCW en VWS en specifieke organisaties op het gebied van gezondheidsbevordering zoals de GGD en bijvoorbeeld het voedingscentrum. Ook Kennisnet wordt genoemd. Van belang is dat er in deze samenwerking één coördinerende organisatie is. Verder wordt de vraag opgeworpen wie de financiering verzorgt; scholen geven aan geen budget te hebben om bij te dragen aan een dergelijk portal en zien daarin een verantwoordelijkheid voor de overheid weggelegd.

Docenten

Net als bestuurders, zien docenten bij het ontwikkelen van een overzichtswegsite / portal een rol weggelegd voor deskundigen en gespecialiseerde instellingen zoals de GGD, Kennisnet, de ministeries van OCW en VWS en scholen zelf. Hiernaast wordt het RIVM door een docent genoemd als potentiële betrokkene bij het ontwikkelen van een portal. Kennisnet wordt door docenten vaker dan door bestuurders genoemd als organisatie die daarbij betrokken zou kunnen zijn. "*Kennisnet kent iedereen*". "*Een site van kennisnet en de GGD onder leiding van de ministeries van OCW en VWS*." Verder merkt een docent daarbij op dat zorgvuldig afgewogen moet worden in hoeverre gespecialiseerde instellingen met een twijfelachtig imago (zoals Jeugdzorg) er al dan niet bij betrokken worden. Net als bestuurders, hebben ook docenten bij een dergelijke samenwerking voor ogen dat een instelling verantwoordelijk zou moeten zijn, en bijvoorbeeld ook de inbreng van scholen overziet en coördineert.

De wijze waarop bestuurders en docenten informatie willen ontvangen loopt uiteen; er is behoefte aan een portal, maar ook aan schriftelijke informatie waaronder een schriftelijk thematisch overzicht van websites en informatiebronnen over gezondheidsbevordering

Bestuurders

Onder schoolbestuurders lijkt behoefte te bestaan aan een toegankelijke website / portal met informatie over gezondheidsbevordering, waar de informatie thematische gebundeld wordt, met daarbij ook specifiek aandacht voor knelpunten zoals hoe om te gaan met ouders. Wanneer er iets nieuws is, wil men daar graag via mailings van op de hoogte worden gebracht.

Daarnaast is er ook behoefte aan informatie die schriftelijk wordt aangeboden, zoals:

- Een schriftelijk overzicht van 1 à 2 A4-tjes waarin een thematisch overzicht wordt gegeven van websites over gezondheidsbevordering.
- Een folder of brochure/ brief met een overzicht van informatie over gezondheidsbevordering (zoals boekjes die je kunt bestellen).
- Een magazine dat informeert over ontwikkelingen op het gebied van gezondheidsbevordering op school en over hoe het op andere scholen wordt gedaan, bijvoorbeeld als bijlage bij een onderwijsblad.
- Een mailing waarin methodes met elkaar worden vergeleken op het gebied van hoe gezondheidsbevordering daarin aan de orde komt: welke methodes hebben voldoende in huis op het gebied van gezondheidsbevordering en welke niet.

Docenten

Sommige docenten hebben geen behoefte aan meer informatie omdat zij voldoende van informatie zijn voorzien en hun weg weten te vinden als ze nieuwe informatie nodig hebben. Anderen hebben dat wel en willen deze informatie aangeboden krijgen in de vorm van een centrale website/portal. *"Iemand zou dat bij elkaar moeten zetten en aan de school aanbieden, want wat we wel hebben gebruiken we ook."* Docenten willen vervolgens geattendeerd worden als er iets nieuws is op deze site. Verder worden workshops genoemd als informatiemiddel.

BIJLAGEN:

1. Vragenlijst
2. Nomogram
3. Antwoorden op open vragen

BIJLAGE 1: VRAGENLIJST

Vragenlijst RIVM Gezondheidsbevordering scholen

Projectnummer: 23322

Intro vooraf aan vragenlijst (in mailtje)

Steeds meer kinderen en jongeren vertonen ongezond gedrag. Daarom is het belangrijk dat zij leren zorgdragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen. Kinderen en jongeren brengen veel tijd op school door. Zij doen daar kennis op, leren er vaardigheden en kopiëren er gedrag van medeleerlingen en leerkrachten. Het is van belang dat de school een omgeving is die de gezondheid van kinderen stimuleert.

Binnen het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) werken landelijke en regionale organisaties samen aan het verankeren van gezondheidsbevordering en preventie op scholen. Uit de praktijk blijkt dat scholen een overload aan informatie ontvangen over deze onderwerpen. Het CGL en de landelijke en regionale organisaties zullen zich inzetten om de informatie richting scholen te reduceren en meer te bundelen.

Om deze taak goed te kunnen invullen voert GfK dit onderzoek uit in opdracht van het RIVM. Bijgaande vragenlijst gaat over de aandacht die momenteel aan gezondheidbevordering wordt besteed op de school waar u werkt of waarbij u bent betrokken. Onder gezondheidszorg (beleid) wordt enerzijds verstaan het lesgeven over gezondheidszorg en anderzijds gaat de vragenlijst over het gezondheidsbevordering dat op de school wordt ontwikkeld en uitgevoerd. De kern van de vragenlijst zijn vragen naar uw informatiebehoefte en de wijze waarop u de informatie zoekt op dit terrein.

Het is van belang dat deze vragenlijst wordt ingevuld door degene die goed op de hoogte is van de wijze waarop de school aandacht besteed aan gezondheidsbevordering en welke informatiebehoefte op dit vlak bestaat. Indien uzelf dat niet bent wilt u dan dit mailtje doorsturen aan een collega of een andere persoon die meer betrokken is bij dit onderwerp. Dat houdt in dat u de vragenlijst niet opent en dit bericht in zijn geheel doorstuurt.

A. Wat is uw functie op school?

PO-onderwijs:

- Directeur/directielid
- Bestuurslid
- Intern begeleider
- Leraar
- Andere rol, namelijk

VO-onderwijs

- Directeur/directielid
- Bestuurslid
- Zorgcoördinator
- Docent
- Andere rol, namelijk

1. Hieronder staan verschillende thema's die in het kader van gezondheidsbevordering op uw school aandacht (kunnen) krijgen. Kunt u per thema aangeven of en op welke wijze daar op uw school aandacht aan wordt besteed?

Thema's	<i>behandeld in lessen</i>	<i>in projecten</i>	<i>aandacht in schoolbeleid</i>	<i>Omgevingsmaatregelen</i>	<i>anders</i>	<i>wordt niet behandeld</i>
Voeding						
Bewegen						
Gezond gewicht (over- als ondergewicht)						
Persoonlijke verzorging, zoals persoonlijke hygiëne en bijvoorbeeld veilig zonnen						
Alcohol						
Drugs						
Roken						
Geestelijke gezondheid zoals depressieve klachten, stress, suïcide, pesten, huiselijk geweld etc..						

Seksuele gezondheid zoals geslachtsziekten, seksuele vorming, loverboys, zwangerschap, anticonceptiva, abortus						
Ongevallenpreventie zoals ongelukken in en rond het huis, sportblessures, verkeersveiligheid etc..						
Binnenmilieu (op gedrag gericht)						
Ander thema, namelijk:						
Ander thema, namelijk:						

1a. *Indien in één of meer van de antwoorden 'anders' genoemd:*

U heeft aangegeven dat er op een andere wijze aandacht wordt besteed aan één of meerdere thema's. Kunt u hieronder aangeven op welke andere wijze er aandacht aan wordt besteed?

Open antwoordblok

2. Naast de verschillende thema's waar uw school aandacht aan besteed (kan besteden), kunnen er ook activiteiten plaatsvinden op het terrein van gezondheidsbevordering die **structureel of systematisch** plaatsvinden of waarvoor maatregelen zijn genomen. Hieronder vindt u een lijst met activiteiten en maatregelen. Kunt u per activiteit of maatregel aangeven of deze op uw school worden ingezet?

Activiteiten gezondheidszorg(beleid)	Ja	Nee
Organiseren van gerichte trainingen voor leerlingen (b.v. sociale vaardigheid)		
Bijeenkomsten met ouders		
Inrichting van het schoolplein voor fysieke en sociale veiligheid		
Traktatiebeleid		
Pestprotocol		
Arbo-beleid		
Brandveiligheid		
Extra bewegingsonderwijs		
Hygiënemaatregelen		
Instructies aan leerkrachten over ventilatie of bewegen tijdens pauzes		
Instructies aan leerkrachten over voorbeeldgedrag		

Leerlingen aanmoedigen om naar school te fietsen of te lopen		
Het bevorderen van een verkeersveilige omgeving van de school		
Het bevorderen van een gezond en veilig schoolgebouw (ventilatie, veilige trappen etc..)		
Aandacht voor zorgleerlingen		
Vast punt bij overleg in het team		
Vast punt bij bestuursoverleg		
Vast punt in de MR		
Vast punt bij overleg met de gemeente		

3a. Hoe ervaart u in het algemeen het huidige informatieaanbod op genoemde thema's en activiteiten?

- 1 Teveel
- 2 Juist goed
- 3 Te weinig
- 4 Ik heb me er nooit in verdiept
- 5 Weet niet

3b. Vindt u het van belang dat scholen aandacht besteden aan thema's en activiteiten op het gebied van gezondheidsbevordering?

Ja, omdat...

- 1 gezonde leerlingen beter leren
- 2 het bijdraagt aan een goede profilering van de school
- 3 het de taak van de school is om gezondheid bij leerlingen te bevorderen
- 4 anders, nl...

Nee, omdat:

- 5 het geen taak is van de school
- 6 scholen daar geen tijd voor hebben
- 7 scholen onvoldoende deskundig zijn op dat gebied
- 8 anders, nl...
- 9 Weet niet

4. Heeft u wel eens informatie gezocht over gezondheidbevordering op school?

1. Ja
2. Nee

SELECTIE V4=1

5. Hoe bent u bij het zoeken naar informatie te werk gegaan? MEER ANTWOORDEN MOGELIJK

1. Via internet met behulp van een zoekmachine;
2. Via internet gezocht in websites van instellingen voor gezondheidszorg
3. Contact gezocht met personen die bij instellingen voor gezondheidszorg werken
4. Contact gezocht met andere scholen;
5. Contact gezocht met collega's (ook op andere scholen)
6. Gezocht in tijdschriften/vakbladen
7. Op een andere manier, namelijk

SELECTIE V5=1,2

7. Welke zoektermen hebt u bij het zoeken gebruikt?

.....
.....

8. Heeft u toen de door u gezochte informatie kunnen vinden?

1. Ja, allemaal
2. Ja, voor een groot deel
3. Nee, weinig
4. Nee, helemaal niet

SELECTIE V4=2

9. Stel dat u informatie zou moeten zoeken over gezondheidszorg(beleid) op school, waar zou u deze informatie zoeken?
1. Via internet met behulp van een zoekmachine;
 2. In bekende websites van instellingen voor gezondheidszorg
 3. Contact zoeken met personen die bij instellingen voor gezondheidszorg werken
 4. Contact zoeken met andere scholen;
 5. Contact zoeken met collega's (ook op andere scholen)
 6. Zoeken in tijdschriften/vakbladen
 7. Op een andere manier, namelijk

SELECTIE ALLEN

10. Hieronder staan een aantal instellingen die u kunnen informeren over allerlei aspecten van gezondheidszorg(beleid) op scholen.
 Vraag A: Kent u deze instelling? Heeft u er wel eens van gehoord? JA/NEE
 Vraag C: bij A=JA: Heeft u voor zover u zich kunt herinneren wel eens informatie over gezondheidsbevordering gezocht op de website van: ...
 Vraag D: bij C=JA: Kunt u een rapportcijfer aan deze website geven?

Instellingen:

- 1 Regionale GGD
- 2 Regionale Onderwijsbegeleidingsdienst
- 3 Regionale instelling voor verslavingszorg
- 4 Regionale GGZ instelling
- 5 Gemeente
- 6 Stivoro
- 7 Voedingscentrum
- 8 Consument en Veiligheid
- 9 Trimbos-instituut
- 10 Rutgers Nisso groep
- 11 Soa Aids Nederland
- 12 Schorer Stichting
- 13 Pharos
- 14 NISB nationaal instituut voor sport en bewegen

- 15 NIGZ nationaal instituut voor gezondhb en zkteprev.
- 16 NJi (Nederlands Jeugdinstituut)
- 17 Hartstichting
- 18 Kennisnet
- 19 Wikipedia
- 20 APS (Algemeen Pedagogisch Studiecentrum)
- 21 KPC (KPC Groep)
 - 22 CPS (CPS Onderwijsontwikkeling en advies)
 - 23 KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding)

10c1. Heeft u deze website wel eens geraadpleegd voor informatie over gezondheidsbevordering?

www.gezondeschool.nl

www.schoolensport.nl

website.jumpin.nl

www.gezonderwijs.nl

10e. Zoekt u wel eens informatie bij andere instellingen of websites dan hiervoor genoemd?

Ja, namelijk bij ...

Nee

11. Aan welke informatie heeft u momenteel het meest behoefte?

Aan informatie over:

- Gezonde voeding
- Gezond bewegen
- Gezond gewicht (over- en ondergewicht)
- Persoonlijke verzorging, zoals persoonlijke hygiëne en bijvoorbeeld veilig zonnen
- Alcoholpreventie
- Drugsgebruik
- Rookgedrag
- Geestelijke gezondheid zoals depressieve klachten, stress, suïcide, pesten, huiselijk geweld etc..
- Seksuele gezondheid zoals informatie over geslachtsziekten, seksuele vorming, loverboys, zwangerschap, anticonceptiva, abortus
- Ongevallenpreventie zoals ongelukken in en rond het huis, sportblessures, verkeersveiligheid etc..
- Binnenmilieu
- Ander informatie, namelijk:
- Geen behoefte aan informatie

12. Hieronder staat een aantal middelen die ingezet kunnen worden om u te informeren over gezondheidsbevordering op school. Kunt u per item aangeven in hoeverre deze aansluit op uw behoefte?

Grid met waarden 1 t/m 10, waarbij '1' =sluit helemaal niet aan en '10' =sluit helemaal wel aan

Antwoordmogelijkheden:

- Onderwijs-vakblad
- Websites van gespecialiseerde instellingen
- Een op dit onderwerp gerichte website
- Blad/magazine van gespecialiseerde instellingen
- Een op dit onderwerp gericht blad
- Nieuwsbrieven van gespecialiseerde instellingen
- Een op dit onderwerp gerichte nieuwsbrief
- Folder van gespecialiseerde instellingen
- Een op dit onderwerp gerichte folder
- Persoonlijk gesprek met vertegenwoordiger van gespecialiseerde instelling
- 1 digitale portal waar ik alle informatie bij elkaar kan vinden en die doorlinkt naar de beschikbare bronnen
- congres,
- studiedag, workshop,
- cursus
- studie die inzicht geeft in de kwaliteit en toepasbaarheid van verschillende mogelijke activiteiten

- 12_anders Zijn er nog andere manieren dan hiervoor genoemd waarop u informatie over gezondheidsbevordering zou willen ontvangen?

Anders, namelijk

Nee

Indien een open antwoord bij 12_anders:

- 12_16 Kunt u hiervoor aangeven in hoeverre deze aansluit op uw behoefte?

- 1 Sluit helemaal niet aan
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10 Sluit helemaal wel aan

BIJLAGE 2: NAUWKEURIGHEID VAN DE UITKOMSTEN EN NOMOGRAM

Het is mogelijk dat de resultaten die met een steekproef zijn verkregen, afwijken van die welke verkregen zouden zijn wanneer de totale populatie ondervraagd zou zijn.

Dat toch met een steekproef wordt gewerkt, berust op de overweging dat de afwijkingen vrijwel zeker binnen bepaalde, op grond van de waarschijnlijkheidstheorie te berekenen, marges blijven. De grootte van de marges is afhankelijk van:

- de gevonden eventuele uitkomsten;
- de omvang van de steekproef (het aantal respondenten) waarbinnen deze uitkomst is verkregen;
- de zekerheid die men verlangt.

Als bijlage is een nomogram opgenomen met behulp waarvan de marges, waarbinnen de afwijking in de uitkomsten met een waarschijnlijkheid van 95% zal blijven, worden afgelezen.

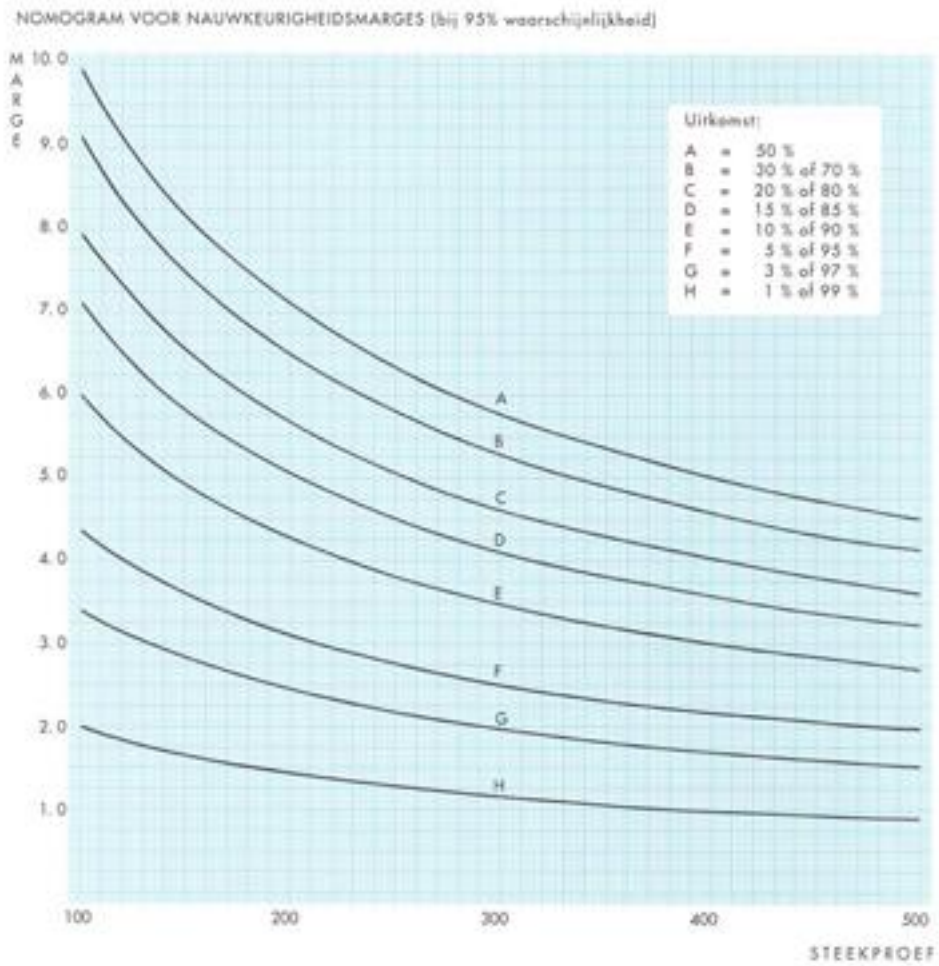
Hiertoe gaat men als volgt te werk:

1. Op de horizontale as de grootte van de respons, waarin de uitkomst is verkregen, opzoeken.
2. Het snijpunt van de loodlijn vanuit het punt dat de respons aangeeft met een curve van de uitkomst waarvan men de nauwkeurigheid wil weten bepalen.
3. Ter hoogte van dit snijpunt op de verticale as de nauwkeurigheid aflezen.

Voorbeeld:

Een uitkomst in een tabel die gebaseerd is op de antwoorden van 350 personen bedraagt bijvoorbeeld 30%. Ter hoogte van de loodlijn vanuit het punt 350 op de horizontale as met de curve van 30 of 70 wordt de nauwkeurigheidsmarge 4.9 gelezen.

Dit houdt in dat de uitkomst die verkregen zou zijn als de gehele populatie ondervraagd zou zijn met een waarschijnlijkheid van 95% zal liggen tussen $(30 - 4.9)\%$ en $(30 + 4.9)\%$, dat wil zeggen tussen 25% en 35%.

BIJLAGE 3: ANTWOORDEN OP OPEN VRAGEN

Vraag 1. Andere methoden

- Individuele gesprekken met leerlingen, personal coach, via zorgteam, samenwerking met buitenschoolse instanties
- Incidenteel, waar aan de orde, maar niet als structurele lessen
- Vanuit situaties die zo ter sprake komen
- Door informatie mee te geven voor ouders, door informatie mee te geven over instanties e.d.
- Dit wordt per situatie en per kind bekeken
- In de nieuwsbrief
- Schoolarts
- Via websites
- Voorlichting waar anoniem informatie te verkrijgen is
- De geestelijke gezondheid, pesten, depressiviteit en andere problemen hebben aandacht in mentorgroepen en door de zorgcoördinator.
- Buiten de school zijn de moedige moeders heel druk bezig met drugsvoorlichting
- Jena opening en sluiting van de weken
- Er wordt samengewerkt met supermarkten en andere scholen in de omgeving en met een gezond cateringbedrijf
- Als er aanleiding voor is, bijvoorbeeld in een kringgesprek of n.a.v. een krantenbericht of bijbelverhaal
- Jaarlijks bezoekt de schooltandarts onze school. Veel kinderen gaan niet naar een reguliere tandarts en kleuters hebben veelal cariës.
- Op meer incidentele manieren, bijvoorbeeld via school TV-uitzendingen en/of eigen initiatief leerkracht
- Aandacht van ouders/verzorgers
- Via nieuwsbrief en via GGD
- Workshops voor leerkrachten e.d.
- Door de zorgstructuur en het mentoraat
- Leerkracht-afhankelijk wordt er aandacht aan besteed
- in de mentorlessen
- De school waar ik werk is een school voor speciaal onderwijs waar alleen leerlingen naartoe gaan die in behandeling zijn bij Accare Kinder en Jeugdpsychiatrie. Alle leerlingen hebben dus behandelcontacten, in de behandeling wordt uiteraard ook aandacht besteed aan de meeste thema's.
- Mentoraat
- Adoptieagent, projecten van Veilig Verkeer, Sportprojecten door Gemeente
- Via schoolarts,ouderavond
- Uitnodigen van gastsprekers.
- Geen andere thema's, wist niet wat ik daar anders moest aanklikken
- "De gezonde kantine" waarbij de leerlingen zelf (onder begeleiding) kantine runnen en meedenken
- Wordt over gesproken in de lessen. Ik weet het niet precies.
- Stage en gedrag
- In mentorlessen
- Praktijklessen of gastdocenten
- Er komt een gastspreker
- Bij zorgcoördinator
- Eens per jaar moeten de leerlingen een bijeenkomst bijwonen. Dit staat los van de projecten en lessen.
- Door mensen van buiten af zoals bezoek van politie
- Andere wijze betekent dat bij persoonlijke problemen de schoolraadvrouw, begeleiders van 'rugzakkinderen'
- In hogere groepen iets systematisch, in lagere groepen incidenteel
- Door gastsprekers incidenteel
- Persoonlijke gesprekken van leerlingen/ouders met mentor en directie in geval van geestelijke problemen

- Ik geef in een heel bijzondere setting onderwijs. Namelijk binnen een behandelgroep van jongeren met autisme. Het onderwijs is een onderdeel van de behandeling. Daarom wordt in een team bepaald welke onderwerpen op welke wijze aan de orde komen. Ik geef veelal individueel les of in heel kleine groepjes.
- Er worden wel eens sprekers uitgenodigd die over "seksuele omgang" met de kinderen in gesprek gaan.
- Gastsprekers etc.
- Bij surveilleren in pauzes en voor of na de les
- Lessen serie verzorgd door de stichting Voorkom
- Door individuele gesprekken of het verstrekken van informatie
- Waarschijnlijk heb ik het verkeerde aangevinkt en kan nu ook niet meer terug om te kijken bij welke dat was!
- Pesten wordt behandeld, maar ook het klaar staan voor anderen door middel van een maatschappelijke stage
- In schoolregels
- Uitnodiging van externe deskundigen mbt. drugs en alcohol
- Gezonde voeding wordt aandacht aan besteed in de biologielessen. Drugsgebruik en roken wordt d.m.v. voorlichtingsfilm, klassengesprek en lessen "Doe effe normaal" i.s.m. de politie aangeboden.
- Schoolontbijt sportief bewegen
- Sommige leerlingen komen dan bij het zorgteam terecht
- Infolessen
- Door middel van een themadag die aan deze onderwerpen is besteed.
- Tijdens kringgesprek bijvoorbeeld
- Hiervoor hebben wij per afdeling een zorgcoördinator waarna mentorren doorverwijzen als zij bepaalde signalen opvangen
- Thema verkeersveiligheid: tijdens de mentorles komt politie, medewerkers van GVB hun verhaal doen.
- Incidenteel n.a.v. situaties die zich voordoen
- in de bovenbouw bij de lessen biologie en projecten met de GGD.
- Individuele gesprekken met ouders/leerlingen; ouderavond
- Er zijn een aantal thema's die niet structureel aan bod komen. Als er een aanleiding voor is (bijv. het speelt of leeft bij de leerlingen of in de actualiteit) dan wordt er extra aandacht aan die zaken besteed,
- anders wordt het niet behandeld
- Tijdens lessen
- Door inbreng van de kinderen kunnen er in de klas in gespreksvormen onderwerpen aan de orde komen die in 1e instantie niet op het programma staan. Momenteel voert de universiteit Leiden een onderzoek uit onder de kinderen naar hun bioritme en de daarbij behorende leefgewoontes.
- Als het zich aandient.
- Elke week 1 fruitdag
- Incidenteel via kringgesprekken
- Via de ouders en via gastlessen op school
- Mentoraat
- Ouderavonden, bijwonen van workshops/studiedagen door docenten, spreekuur van orthopedagog, maatsch. werker en leerlingenbegeleiders.
- Mentorgesprekken, lessen van bureau Halt
- Lessen komen voor in methodes als: taal, aardrijkskunde bewegings- en natuuronderwijs. Extra aandacht voor beweging in naschoolse activiteiten en extra gymlessen voor kinderen met een minder gezonde leefwijze.] Voor elke jaarlaag zijn er jaarlijks diverse bijzondere sportlessen waarbij sporten die niet zo voor de hand liggen worden gedaan. In groep 5 wordt zwemonderwijs gegeven. In groep 8 zijn er lessen voorlichting en projecten over roken, alcohol en drugs. In groep 7 voorlichting van bureau HALT over criminaliteit en de eventuele gevolgen hiervan. Vuurwerkvoorlichting in groep 8. Sociale vaardigheidslessen in groep 6. Jaarlijks diverse projecten naar keuze van leerkracht met educatief karakter, soms met focus op leefstijl. Voorlichtingsavonden/thema-avonden voor ouders over gezond gedrag en gezond voorbeeldgedrag.
- Als de docentenvergadering het nodig acht wordt er via mentor of interne begeleiding aandacht aan gegeven op de persoon.
- Project de Koele kikker
- Een zorgadviesteam staat klaar voor hulp
- Wij werken samen met een psychiatrische kliniek. In de behandeling aldaar wordt hier aandacht aan besteed.
- In mentorlessen

- Bij calamiteiten wordt hier aandacht aan besteed
- Individueel
- Door de gemeente die veel op het gebied van bewegen organiseert
- Incidenteel
- Individueel (bijv. bij zorgteam)
- Door affiches die in de school worden aangeplakt.
- Via tv weekjournaal
- Incidenteel
- Kringgesprekken
- Er wordt ook een beroep gedaan op de opvoeding thuis, afstemmen op school.
- Lessen die jaarlijks gegeven worden door gastdocenten. Fit en gezond de april maand rond,
- Persoonlijke gesprekken met mentor
- De school bestaat uit verschillende opleidingen dus wordt er lokatie iets gedaan
- Via maatschappelijk werk en politie
- Er is een beleid op school tegen alcohol en drugs op school op bijvoorbeeld schoolfeesten.
- Daarnaast is er in de schoolkrant ruimte gereserveerd waarin teksten komen omtrent dit onderwerp.
- Voor de leerlingen zijn speciale begeleiders, bij problemen / vragen
- In bepaalde weken wordt extra aandacht aan bepaalde zaken besteed.
- In de dagelijkse onderwijssituatie wordt als het aan de orde komt gesproken over dat soort onderwerpen.
- Gastsprekers
- Voor 2 klassen wordt er een project gestart met externe deskundigen ivm problematisch gedrag als groep
- Via de maatschappelijk werker of de ouderconsulent
- Gesprekken die in de klassen plaatsvinden, soms nav een gebeurtenis en soms gepland om iets duidelijk te maken.
- Voorstellingen, theater etc.
- In een meer persoonlijke begeleiding
- Onderdeel van mentorlessen of vaklessen (bv biologie)
- Inhuren van professionals en trainingen aan het team. Verkeersveiligheid, kinderen krijgen brigadierscursus
- Ouderavonden, uitnodigen deskundigen en Bureau Halt
- Schooltv en spreekbeurten
- Op het moment dat (een leerling
- Vaak spontaan als het bij de leerlingen leeft. Als ze er vragen over stellen
- Door gastlessen. En door er op in te gaan als het zich voordoet.
- Via film of theaterbezoek
- Incidenteel als er aandacht voor nodig is omdat het in de leefwereld van het kind speelt. Het kan dan in
- verschillende manieren uitgewerkt worden (werkstuk/spreekbeurt/lessencyclus) al naar gelang het
- onderwerp.
- Aan de hand van lesbrieven, leskisten en onderwerpen uit methodes
- In mentorgesprekken
- Heel veel komt tijdens kringgesprekken of als er aanleiding voor is ter sprake.

Vraag 2. Andere thema's

- Weerbaarheid
- Kanjertraining
- Omgang met de ander
- Problematisch gedrag van groepen
- Luchtkwaliteit in school
- Schoolklimaat
- Gezonde schoolkantine
- Gokken
- Gezonde kantine
- Mediation
- Pesten
- Weerbaarheid
- Gezonde leefomgeving
- Vuurwerk
- Bioritme bij kinderen
- Milieu onderwijs
- Recycling van stoffen
- Kom op voor jezelf
- Veiligheid
- Vrijheid
- Pesten
- Gokken
- Gamen
- Gokken
- Weerbaarheid
- Loverboys
- Veiligheid
- Gebitsverzorging
- Mishandeling
- Pesten
- Religie
- Sociale vaardigheden
- Gezonde schoolkantine
- Kantine
- Omgaan met (eigen) obsessies
- Loverboys
- Rots en water, weerbaarheidstraining
- Milieu
- Internet
- Deelnemen aan sportclubs, voorkomen van vereenzaming
- Internetgebruik

Vraag 7: gebruik van zoektermen

- GGD
- Leerlingen basisschool seksuele voorlichting
- Hygiëne, sociale vaardigheidstrainingen, pesten
- Hangt af van onderdeel/afwijking/ziekte waar ik naar zocht
- Pestprotocol
- Astma op basisschool gymlessen rouwprotocollen
- Veiligheid op school
- Rots en water, pesten, sociale vaardigheden
- Gezondheid schoolkinderen jeugd
- Gezonde voeding;bewegen
- Gezondheidsbevordering; bewegen op school
- Ehbo, voeding
- Bewegen / buiten spelen / trakteren
- Bewust zoeken naar onderwerp
- Gezonde voeding
- Pestgedrag soc cogn ontwikkeling
- Veiligheid,
- Gezondheid, hygiëne, pesten, religie, gedrag, gezond gedrag, faalangst, faalangstreductietraining, sociale vaardigheden
- Gezondsplein en kennisnet
- Gezondheidsbevordering school
- Pestbeleid, pestprotocol,afval scheiden
- Rookgedrag/vandalisme
- Meestal direct per woord zoals: pestprotocol
- Gezonde voeding, bewegen in het basisonderwijs, sociale veiligheid, fysieke veiligheid bij kinderen etc.
- Gezondheid, traktatie, gezond bewegen, bewegingsonderwijs
- Gezondheid bij jeugd
- Gezondheid voeding
- Veiligheid, pesten
- Seksuele voorlichting MLK
- Weet niet meer
- Gezondheid, eetstoornissen,pesten, verslaving, GGZ, jongerenproblematiek
- Brandpreventie, ontruiming, e.d.
- Bevorderen van gezond gedrag, soc em ontw. Vreedzame school
- Gezonde voeding, schijf van 5, beweging bij kinderen
- Arbo, maximum temperatuur, school
- Sexuele voorlichting
- Gezond school
- Pestprotocol
- Scheiding en kinderen, Drugsbeleid scholen, Anti-rook-beleid, Sterfgevallen in gezinnen met kinderen,
- Rouwverwerking met kinderen.
- Leefstijltrainingen
- Voedingscentrum
- Veilige school, gezonde school, zorg
- Gezonde voeding overgewicht loverboys
- Divers
- Veiligheid scholen

- Schijf van vijf
- Binnenklimaat
- Gezondheid, zelfverzorging
- Veilige school
- Luchtkwaliteit eisen scholen
- Gezonde kantine
- Binnenklimaat, seksuele voorlichting, overgewicht kinderen
- Gezondheidszorg, voeding meer bewegen
- Drugs kindermisbruik
- Gezonde voeding alcoholpreventie
- Diverse zoektermen per onderwerp (drugs, hygiëne, roken etc.)
- Gezondheid en onderwijs bewegingsonderwijs voeding en onderwijs
- Gezondheid schoolkinderen
- Gezonde voeding etc
- Gezondheid in school de gezonde school
- Gezond gedrag in de basisschool
- Basisonderwijs voeding, bewegen groep
- Gezondheid scholen, gezonde werkomgeving
- Gezondheid gebit geslachtsaandoeningen drugs
- Alcohol, drugs, verslaving, gevolgen bij jongeren
- Bewegen in school, sociale vaardigheden, lekker in je vel
- Gezondheid onderwijs gezondheidszorg onderwijs
- Ik eet het beter hart beweging
- Gezondheid bij de jeugd.
- Voeding, fruit
- School en gezondheid
- Voorlichting alcohol
- Gezondheid, overgewicht, beweging, roken, alcohol
- Gezonde school
- Lucht verversen
- Overgewicht, bewegen, gezond eten enz.
- Gezondheid kinderen, bevorderen gezondheid onderwijs
- www.pols.nl; www.bewegensamenregelen.nl
- Gezond gedrag, voeding, schijf van vijf, menselijk lichaam, enz
- Langer geleden, samen met collega's
- Gezondheid,scholen,jeugd
- Veilige school; gezonde school
- Voedingslessen pesten
- Roken, overgewicht, ondergewicht, internetsoa, soa
- Milieu en veilig werken
- Gezondheid
- Gezondheid en bewegen
- Gezond, voeding, bewegen
- Veilig zonnen, verslaving cyberpesten
- Weet ik niet meer
- Gezondheid bevorderen op scholen
- Gezond eten school bewegen school
- Bevordering gezondheid school

- Gezondheid op school
- Gezondheidszorg
- Bewegen, gezond eten, sporten op en binnen school, buitenschoolse activiteiten, sportverenigingen, enz
- Rouwverwerking
- Sportlessen, bewegen, gezond bewegen, gezond gewicht
- Gezond gedrag
- Arbomeester, ...beleid
- Voeding bij pubers, schoolbeleid
- Pestprotocol
- Alcoholmisbruik, gezonde voeding
- Ventilatie school, luchtwegklachten
- Gezonde voeding, beweging, alcohol bij jongeren
- Middelbare school gezondheid
- Lessen/projecten
- Voeding en bewegen
- Net waar ik het project over wilde houden
- GGD gezondheid zorg
- Trefwoorden
- Pesten, sexualiteit en pubers
- Luchtkwaliteit, eisen, norm, pesten, vreedzame school
- Inrichting schoolplein, pestprotocol,
- Weet ik niet meer
- De term die op dat moment bij een thema passen: b.v. Grensoverschrijdend gedrag, weerbaarheid, loverboys enz
- Gezonde school, onderwijs gezond lesproject, lesmateriaal gezond op school
- Gezond, beleid, gezond gedrag, arbo, enz
- Gezondheid/basisschool projecten gezondheid/basisschool puberteit drugs/alcohol/basisschool kinderen van verslaafde ouders opgroeien met verslaafde ouders leerkracht/voorbeeldrol
- Pesten, sociale vaardigheden
- Gezonde voeding, voeding en bewegen drugs roken en alcohol
- Gezonde voeding
- Google
- Pestprotocol gezonde pauzehapjes
- Gezondheid leerlingen beleid gezondheid PO
- Voeding, overgewicht,gebit, bewegen,hartstichting, sport en bewegen,kindermishandeling,pesten, traktatie's , protocollen, gedrag, spel, veiligheid, arbo,
- "Overgewicht kinderen" "pestprotocol basisschool"
- Gezondheid voorlichting basisonderwijs educatie
- GGD,
- Gezond gedrag
- Overgewicht
- Gezondheid, GGD, jeugdzorg, hygiëne
- Gezondheid kinderen basisschool
- Gezond basisschol
- Basisonderwijs project hygiëne seksualiteit homo lesbisch drugs alcohol opvoeding
- Gezond, gezond gedrag voeding tanden poetsen
- Gezond gedrag gezonde voeding beweging overgewicht bij kinderen
- Anorexia
- Fruit, melk, groente, bewegen, schijf van vijf, hygiëne
- Pesten; gezond eten; gezonde kantine

- Milieu, natuur, afval
- Drugs, roken, pesten, etc
- Gezond gedrag gezonde voeding pesten
- Gezonde school gezonde kantine
- Drugs, alcohol, EHBO, GGD, Jeugdzorg
- Gezond gedrag
- Weet ik niet meer zo precies
- Onderwerpnaam Mexicaanse griep/BVL/bewegen met kinderen e.d.
- Gezonde school overgewicht rookbeleid
- Gezondheid pubers, voedingsgedrag
- Gezond gedrag
- Gezond gedrag
- Anti-smoking energy drinks
- Overgewicht; bewegingsonderwijs
- Gezondheid po, veiligheid po, bhv po
- Gezond op school ventilatie pestcontract schoon
- Diabetes, overgewicht, hartstichting, Geef me de vijf
- Weet ik niet meer
- * Seksuele voorlichting * pesten
- Gezondheid
- Overgewicht, stress, effectief leren, fysieke gesteldheid, beleidvorming bewegingsonderwijs
- Gezonde en veilige school
- Weet niet
- Subsidie Frisse scholen, binnenklimaat, pestprotocol
- Overgewicht
- Loverboys, agressief gedrag, depressie licht verstandelijk gehandicapten
- Gezondheid op school, gezonde voeding, school en veiligheid
- Gezond gedrag bij kinderen kindergezondheid overgewicht
- Ventilatie, binnenklimaat, pesten, sociale veiligheid
- Ik eet bewust, overgewicht, obesitas
- Steekwoorden m.b.t. specifieke onderwerp

Vraag 10: Andere instellingen waar men zoekt

- Google
- Vilans.nl
- De websites die via Google tevoorschijn komen
- Senternovem.nl
- De vakbond
- Wat ik toevallig Google, dat is zeer divers.
- Rotterdamsonderwijsbeleid.nl
- Weet nu niet waar, maar ongetwijfeld ook andere
- Allerlei websites waarop je via de zoekmachine terecht komt
- Schooltv, Nationaal Schoolontbijt, creatieve sites voor drama, dans, toneel, enz.
- Website over hoogbegaafdheid, dyslexie, adhd en aanverwanten
- Vaktechnische
- Google, docentenplein
- Info in boeken uit de bieb
- Loket gezondleven
- Universiteit van Wageningen
- Arbomeester. Vf/pf
- Smaaklessen
- Zoveel
- Ik eet hetbeter.nl
- Google,
- Niet gericht maar bij toeval gevonden, weet geen naam meer
- Fabrikanten i.v.n
- Bmc
- Diversen
- Ced
- Via Google zoek ik desbetreffende sites
- Diverse instelling via Google zoekmachine
- Parlan
- Groene kruis domicura
- Jeugdzorg
- Weet niet welke
- Http://gezondheid.yurls.net/
- Biologen forums en veel via tips
- Schooltv/Beeldbank, Ronald Mcdonald
- Google.nl
- Altra
- Www.nkcv.org
- Geen instelling specifiek, meer op het woord en waar ik dan terecht kom.
- Schoolbordportaal en nieuws uit de natuur
- Stichting mee
- Via Google kom je wel ergens terecht
- Sites over beelddenken, hoogbegaafdheid, visies op onderwijs,
- Andere scholen
- Diverse,, zoals sites voor alternatieve zorg

- Ned veiligheidsinstituut
- Via Google maar 'k weet nu de naam van de diverse websites niet meer.
- Docentenplein en dan via links verder
- Praktijkonderwijs.com
- Apotheek
- Concurrerende scholen.
- Schoolartsmee (maatsch. Werk)
- Patiënten informatiecentrum in een ziekenhuis, folders bij de huisarts bij patiëntenverenigingen,
- Div. Websites van leerkrachten, bijv. www.jufjanneke.nl
- Buitenlandse sites
- Google
- Van alles
- Bbcgoodfood.com
- Ruud de moor stichting
- Hangt er van af wat ik nodig heb,
- Vakbondorganisaties, vervangingsfonds, ministerie
- Riagg en stichting mee
- Smwo en schoolontbijt
- Diverse waar ik door een ander op geattendeerd ben, of via de mail van zo'n instanties.
- Triversum en jeugdzorg

Vraag 12: Andere manieren voor ontvangst informatie

- Filmpjes op de computer
- Onze BHV groep is hierin actief
- Lesmateriaal
- Andere scholen: hoe doen zij het?
- Mail
- Via een daarvoor aangestelde persoon op school
- Schrijf een project voor kennisnet
- Van deskundigen
- Lesmateriaal zoals een duidelijke video, de kinderen leren d.m.v. beelden, niet alleen papier.
- Vooral in gesprekken met deskundigen in eigen netwerk
- Via mijn school webmail
- Beleidsmaatregelen ministerie
- Materiaal voor kinderen, bijv. Springtouw, voedingswijzer enz. Om uit te delen.
- Niet echt maar wel meer materiaal om aandacht te vragen voor de gehandicapte/chronisch zieke medemens
- Overleg met ouders en GG&GD
- Via zorgcoördinatoren op school
- Bellen
- Voorbeeldlessen door regionale sportclubs,
- Methode over seksuele voorlichting in de basisschool
- We gebruiken een methode voor sociale vaardigheden waar veel gezondheidsbevordering in opgenomen is